

**יסודות
בעבודת
השם**

אלול ב'

תשובה מתוך שמחה

קונטרס
"יסודות בעבודת ה'"
אלול ב'

משיעורי הרה"ג
ר' אהרן רובינפלד
שליט"א
בעהמ"ח ספרי
"תורת הקנינים"
"תורת המצוה"
אלול תשע"ה
יצא לאור:
אלול תשע"ז

לכל ענייני הקונטרס

להתקשר - באר"י:

053-3118701

ניו יארק:

845-239-7108

לאנדאן:

07930-196425

אנטווערפן:

0485-683303

או באימיל:

yesoidos@gmail.com

עימוד:

(+972-)054-8531131

'תשובה וחרטה מתוך שמחה'

פרשת כי תבא תשע"ה

תוכן

- א. חודש אלול - ימי רחמים ורצון וימי הכנה ליום הדין . . . . . א
- ב. מעיקרי התשובה - החרטה היגון והצער . . . . . ב
- ג. הקושי בעבודת התשובה מתוך חרטה אמיתית . . . . . ג
- ד. התשובה - החזרת האדם לשורשו ולתחילת הוויתו . . . . . ד
- ה. כח התשובה - להתפשט מהכלים הטמאים ולהתדבק בשרש האור . . . . . ה
- ו. החרטה והצער - גבורות קדושות לבער את כל הכלים המכסים על אור הנשמה . . . . . ו
- ז. חודש אלול - התגלות שרש האדם כהקדמה לתשובה של חודש תשרי . . . . . ז
- ח. עבודת התשובה - 'במיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא' . . . . . ח
- ט. . . . . ט

חודש אלול - ימי רחמים ורצון וימי הכנה ליום הדין

בספח"ק בני יששכר מאמרי אלול
(מאמר א' אות ד') מפרש ששרש
הרחמים והרצון שמתעורר בחודש זה
נובע ממה שחודש אלול הוא החודש
שקדם לבריאת העולם, והרי בריאת
העולם היה בדרך 'עלה ברצונו
לברוא העולם', כדאי' בזוה"ק 'כד

חודש אלול - ימי רצון משעת
בריאת העולם
א' בקדמונים שחודש אלול הוא
חודש שבו מתעורר רחמים ורצון על
בני ישראל, וכידוע ישנן כמה מקורות
בזה למה בחודש אלול מתעוררים
הרחמים והרצון.

הכלל הוא ש'אין טעם ברצון', ולכן נשפע מרצון זה השפעות בלי גבול, בבחינת ורב חסד.

כל זה נרמז במה שכתבו הקדמונים הרמז על חודש אלול שהוא ר"ת של הפסוק בשיר השירים 'אני לדודי ודודי לי', שבפסוק זה מתואר גודל אהבת כלל ישראל אל הקב"ה בבחינת דודי. ולעומת זה, 'אני לדודי ועלי תשוקתו' שזהו דודי לי, שבזה מתואר גודל אהבת הקב"ה אל עמו ישראל. כל זה מתגלה בחודש אלול שהוא חודש הרצון, בו נתגלה היחוד של קוב"ה וכנסת ישראל, והאיך שבנ"י מתאחדים ביחוד גמור עם דודם הוא הקב"ה.

בספר בני יששכר (מאמר א' אות ה') כתב שחודש אלול מרומז בפסוק (ירמי' לא) 'אז תשמח בתולה במחול', בתולה מרמז לחודש אלול שמזל אלול - בתולה, במחול הוא מלשון מחילת עוונת, שאז בחודש אלול שהוא מזל בתולה יש שמחה במה שהוא עת רצון ומחילת העוונות.

חודש אלול - זמן הכנה ליום הדין והמשפט

מאיך גיסא חודש אלול הוא חודש מיוחד להכנה ליום הדין, ליום ראש השנה שבו כל באי עולם

סליק ברעותא דקב"ה למברי עלמא', ונמצא שרצון זה עלה לפניו ית' בחודש אלול, ולכן חודש אלול היא זמן של התעוררות רחמים ורצון.

והוא מבאר ביתר ביאור, שרצון זה עלה לפניו ית' על ידי שנסתכל הקב"ה במעשי הצדיקים ורצה בהם ובמעשיהם, כי זהו הכוונה במה שאמרו חז"ל (ב"ר פ"ח ז') שבבריאת העולם נמלך הקב"ה בנשמותיהם של צדיקים, שהענין בזה הוא שנסתכל הקב"ה במעשיהם של צדיקים שעתידים להיבראות, ועל ידי רצון והשתוקקות זו ברא הקב"ה את העולם, וכל זה עלה לפניו ית' בחודש שקדם לבריאת העולם שהוא חודש אלול, ומזה נשפע גם לדורות שחודש זה הוא חודש הרצון, שבו הקב"ה מעורר ענין זה שהוא רוצה בעמו ישראל, כמו לפני הבריאה שרצה בנו, ועל ידי כן ברא העולם.

חודש אלול נגד מידת 'ורב חסד'
חודש אלול הוא החודש השישי למנין החדשים, ואי' בקדמונים שהוא כנגד מידה השישית של י"ג מידות הרחמים, שהוא מידת 'ורב חסד'. והיינו, שבחודש זה נשפע השפעות של חסד ורחמים במידה גדושה מאוד ע"ד 'ורב' חסד. שרש הנהגה זו הוא מענין הרצון שנתגלה בחודש זה, כי

ובאמת יש להבין מה שההכנה לחודש תשרי הבעל"ט היא בחודש אלול שהוא חודש הרחמים והרצון, שהרי בדרך כלל מצינו שעבודת ההכנה למצוה או לזמן מסויים הוא ע"י עבודה שהיא מעין העיקר שאליה מתכוונים, כגון ההכנה שצוה הקב"ה במצרים להתכונן לפני שחיטת קרבן פסח, היתה על ידי ביקור הקרבן ממום ד' ימים, כי בזה האדם מאמן את עצמו לקראת המצוה, ואם כן לכאורה היה מובן יותר שההכנה לקראת החודש שבו מתעורר דין ומשפט וכל ברואי עולם עוברין לפניו כבני מרון, שתהא גם עבודת ההכנה ע"י ענינו של דין, כדי להתרגל בעבודת ימי הדין, ובאמת לא כן הוא, שהרי חודש אלול הוא חודש של התעוררות רחמים ורצון, וכמו שאמרו צדיקים זי"ע על מאה"כ (תהלים כ"ז) 'לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ החיים' שבחודש אלול המרומוז בתיבת לולא, אפשר לזכות בו לראות בטוב ה' בארץ החיים, ומתגלה גודל הפלגת האהבה בין הקב"ה לכנסת ישראל כנרמז באני לדודי ודודי לי, ולכאורה אין זה עולה בקנה אחד עם ההכנה לימי הדין. אמנם עכ"פ כן הם פני הדברים שההכנה לימי הדין - ימים הנוראים, הוא על ידי חודש הרחמים והרצון. דבר זה אומר דרשוני לעורר לב

עוברים לפניו למשפט, כפי האמור בספרי מוסר שחודש אלול נמשל לאדם שנקרא להתייצב לדין ומשפט, ומרחמים עליו שאין מזמינים אותו בפתע פתאום, אלא נותנים לו זמן להכין לעצמו פרקליטים וסנגורים, וכמו כן חודש אלול ניתן לאדם שיכין את עצמו קודם בא יום הדין שיהיה לו מליצים וסנגורים להוציא לאור דינו. מצד זה חודש אלול הוא חודש של יראה, לחשוב ולהתבונן האיך נעמוד לפני מלך המשפט, ומי יזכה בעיניו בדין.

בוזה"ק איתא על מאה"כ בפרשת כי תצא 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים' - 'דא היא ירחא דאלול', שחודש זה הוא זמן של בכיה וחשבון נפש לתיקון העוונות. כמו כן ידוע הרמז מקדמונים בפסוק (עמוס ג) 'אריה שאג מי לא יירא', ש'אריה' נוטריקון אלול ר"ה יוה"כ הו"ר. מן הדברים האלה מתבטא שחודש אלול הוא כחלק מימי הדין, שהוא כבר כנטפל לר"ה ויוה"כ והו"ר. ויש להבין האיך עולה בקנה אחד עם מה שנתבאר מהקדמונים שחודש זה הוא חודש הרחמים והרצון, ובחודש זה מתרצה הקב"ה לישראל, וכמרומוז בפסוק אני לדודי ודודי לי. וטעון ביאור האיך משתלבים שני ענינים אלו באותו הזמן.

ראש השנה הקב"ה מוחל שלישי מהעונות, כיון שהוא תכלית הרצון של כל חודש אלול. אכן מיד בהתחלת ליל ראש השנה הוא תכלית הדין, כי באמצע היום הרי ע"י תקיעת שופר הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים ומהפך מדת הדין למדת הרחמים, אבל קודם תקיעת שופר אין רחמים כלל אלא דין, ולכן תחילת השנה הוא תכלית הדין. ונמצא שבאחרית השנה ובראשית השנה מתחברים יחדיו תכלית הרצון ותכלית הדין. ועל זה אומר החת"ס ש'רצון' ו'דין' הוא גימטריא 'קדוש', ששניהם יחד עולים למספר ת"י כמנין 'קדוש', ולכן קורים לימים הללו ימים הקדושים כיון שתחילתם של ימים אלו מורכבים מתכלית הרצון ותכלית הדין ששניהם יחד עולים כמספר 'קדוש'. וזהו המקור למה שאנו קורים לימי הדין ימים המקודשים, וכמו שאומרים 'יוציא איום לצדק דינינו כי קדוש היום לאדונינו', וכן בלשונינו קורין 'די הייליגע טעג'. אכן עדיין יש לבאר דברי קדשו בהמכוון של הענין ש'רצון' ו'דין' עולה 'קדוש' ושעל כן קראו לימים האלה ימים הקדושים על שם כך, ומהו הענין של התחברות הרצון והדין.

מבקשי ה' מה הענין בזה, והאיך מתקשרים שני הענינים כאחד.

התכללות אחרית שנה וראשית שנה ברצון ודין

א"י בנביא נחמיה (ח' י') 'לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו, כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם'. בדרשות חתם סופר כתוב בזה"ל, מה שקורין ימים קדושים, וכן כתוב בעזרא כי קדוש היום, אע"פ שהענין נכון מכל מקום נראה ליתן רמז, כי אלול הם ימי רצון, עד שלעת ערב ער"ה הוא רגע האחרון מימי אלול הוא בתכלית הרצון, ומתחיל מיד כרגע יום ראש השנה שהוא תכלית הדין, נמצא בכניסת השנה מתחברים רצון עם דין, והנה רצון דין בגי' קדוש, ע"כ.

ביתר ביאור, הנה ידוע שכל זמן נעלה מתעורר ביתר שאת לקראת סוף זמנו, כמו שבסיום השב"ק בזמן סעודה שלישית הוא זמן של רעוא דרעוין, וכן בסיום יום הקדוש בזמן נעילה הוא התעוררות רחמים רבים ורצון נעלה, וכן הוא בסוף ימי אלול שכל ימי החודש הם ימי רחמים ורצון, אכן בסופו מתגבר הרחמים ביותר, והוא עת רצון גדול בתכלית הרצון, שלכן אמרו חז"ל שבערב

רצון - קירבה. דין - ריחוק

הנה ביאור המושג של 'רצון' הוא הבעת אהבה וקירבה, והיינו שמהות הרצון שמתעורר בחודש אלול הוא קירבת האדם אל בוראו, וכמ"ש אני לדודי ועלי תשוקתו, בבחינת 'באהבה וברצון הנחילנו', ובזה כלול הן התקרבות כנס"י לדודה - אני לדודי, והן קירוב הקב"ה אל עמו ישראל - ודודי לי. כי גילוי רצון, היינו גילוי שרוצה בהתקרבותו אליו.

מאידך גיסא, המושג של דין מבטא היפוך הקירבה, כי דין ענינו ריחוק מאור ה', וידוע מצדיקים שאמרו שהסוד של ראש השנה מרומז בפסוק (ירמי' ל"א) 'מרחוק ה' נראה לי', כי אין הכי נמי שיש בראש השנה התגלות אלוקית בבחינת ה' נראה לי, אבל כל זה הוא מתוך פחד ויראה, בבחינת ריחוק.

בקדושה אפשר שיהיה שני הפכים בענין אחד

והנה בהנהגת העולם הזה שהוא עולם הטבעי, מדת אהבה ומדת היראה הם כמו תרתי דסתרי, קירוב וריחוק הם שני דברים מנוגדים, שאם יש יראה אין אהבה ואם יש אהבה אין יראה. אמנם בקומת הקדושה שהיא למעלה מעולם הטבע, שהיא הנהגת עולמות העליונים ששם אין

ענין זה שגילה לנו החת"ס מרומז גם במאמר הכתוב בפרשת כי תצא (דברים כג) 'כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחניך קדוש', ובספה"ק מובא הרמז 'להצילך ולתת אויבך לפניך' ר"ת אלול, דהיינו שבחודש אלול הוא זמן שהקב"ה מתהלך בינינו ומסייע בעזר וסיוע ממעל להתגבר על אויבנו הגדול שהוא היצר הרע וחיילותיו, והקב"ה מכניע אותו תחתנו ומוסר אותו בידינו. וממשיך הכתוב ואומר והיה מחניך קדוש, 'והיה' מרמז לחודש תשרי שצירוף שם הוי"ה השולט בחודש זה יוצא מהפסוק 'ויראו אותה שרי פרעה' שס"ת הוא והיה, והסיום הוא 'מחניך קדוש', שהתחברות שני חדשים אלו בהתכללות תכלית הרצון ותכלית הדין, שניהם יחד עולים למספר 'קדוש', ולזה מרמז מחניך קדוש. וכל זה צריך ביאור נרחב בדרך העבודה שזה לכל נפש מהו אותה התכללות של דין ורצון, ומה השייכות של התכללות זו לשם קדוש ולענין הקדושה.

והנה ביאור הדברים בזה מתפרש הן בפשטות והן ביתר עומק, וראשית דבר נבאר את הדברים בפשטות ממש, ובהמשך הדברים יתבאר הענין ביתר ביאור וביתר עומק.

ואלו דברי אלקים חיים, מה שלא יתכן כדבר הזה בשאר חכמות, דממנ"פ או דעה זו היא הנכונה והצודקת, או הדעה האחרת היא הנכונה, כי בטבע העולם אין מקום לשתי דעות הפכיות, אבל בדברי התורה הקדושה שהם דברי אלקים חיים ששורשם למעלה בעולמות העליונים, שם אפשר שיהיה מקום לשני ענינים הפכיים, ואלו ואלו נכונים, והוא מחמת שהם דברי אלקים חיים.

בספה"ק קדושת לוי מפרש על דרך זה מאמר הכתוב (דברים כח) 'בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך', שהאויב הם האומות העולם אין ביכלתם להתדבק בכמה מידות אלא רק במידה אחת או אהבה או יראה, וזהו 'בדרך אחד יצאו לפניך', אבל בני ישראל ששרשם בקדושה יכולים להתדבק בכל השבעה מידות, וזהו 'בשבעה דרכים ינוסו לפניך' שמצדך שאתה מבריח את החיצונים אפשר להתדבק בבת אחת בכל הז' מידות, שבקדושה אפשר להתדבק בכל המידות אפילו אהבה ויראה ביחד.

באמור, אפשריות זו היא רק בקומת הקדושה, בעולם שלמעלה מהטבע, כמו שאצל הקב"ה מצינו

הגבלות וצמצומים, שם אפשר שיהיה שני הפכיים בנושא אחד, בהנהגה זו אפשר שיהיה אהבה ויראה ביחד ואין ביניהם שום סתירה, ואדרבה זהו באמת המוטלת על האדם שצריך לשלב ביניהם, וכן צריך שיהיה סדר עבודת כל אדם מישראל תמיד אהבה ויראה משולבות יחדיו.

דבר זה מתאמר בשם הרה"ק ר' ברוך ממעזבוז זי"ע במאמר הכתוב (שמות יג) ועבדת את העבודה הזאת בתודש הזה, שעל האדם לשלב עבודת חודש תשרי המרומוז בעבודה הזאת - בזאת יבא אהרן אל הקדש, עם עבודת ימי חודש ניסן שהוא זמן של התעוררות אהבה המרומוז בחודש הזה, שעבודת ימי הדין ועבודת חודש תשרי יהיו משולבים, ובקדושה כן הוא תמיד שצריך לשלב אהבה ויראה יחדיו יהיו תמים. וכן הוא באמת המשך מאה"כ שם שכאמור הוא סוד ראש השנה שמרומוז במאה"כ 'מרחוק ה' נראה לי', ובתוך כדי דיבור מסיים הכתוב 'ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד'.

דבר זה שיתכן צירוף שני הפכים בנושא אחד הוא אפשרי רק בקומת הקדושה, היות שהיא למעלה מהטבע, וכמו שמצינו שבתוה"ק אפשר שיצדקו גם שני דעות בהלכה, וכמו שאמרו חז"ל (עירובין י"ג): אילו

לחלקו, שיהיה חודש הרחמים והרצון.

דבר זה מתבאר על נכון, כי מדתו של יעקב אבינו ע"ה הוא מידת תפארת, ומידת תפארת הוא התכללות חסד עם דין, כידוע שאברהם מידתו חסד ויצחק מידתו דין ויעקב הוא תפארת שהיא התכללות חסד עם גבורה, והנה יעקב נקרא בשם קדוש כמ"ש (ישעי' כט) 'והקדישו את קדוש יעקב', שמטעם זה ברכת אתה קדוש וגו' הוא על שם יעקב אבינו, ולאור האמור מתבאר שלכן נקרא יעקב בשם 'קדוש' כי התכללות של חסד עם גבורה כאחד נובע מאצילות הקדושה הנבדלת מהנהגת הטבע.

ולכן היה בכוחו של יעקב אבינו ע"ה ליקח את חודש אלול אצלו לחלקו, כי יעקב אבינו המשיך ענין זה של התכללות דין ורצון, ובכחו אפשר להיכנס לימי הדין דרך חודש אלול שהם ימי רחמים ורצון.

אמנם ודאי צריך לבאר ביתר ביאור וביתר עומק מהות כוונת ענין זה של התכללות דין ורצון, ואכתי צריך לבאר היטיב ענין זה שהכניסה והשער לימים הנוראים הוא דוקא דרך שערי רחמים ורצון של חודש אלול.

שבמקום גדולתו אתה מוצא ענותנותו, אעפ"י שלכאורה אין שני מידות עולים בקנה אחד, אכן למעלה מעולם הטבע אין הגבלות וצימצומים, ואפשר להיות שני הפכים בנושא אחד.

התכללות רצון ודין נקרא קדוש - רק בקדושה שייך דבר זה

מטעם זה הוא שימים אלו נקראים ימים הקדושים מחמת התכללות תכלית הרצון ותכלית הדין, שבהצטרפות שניהם נקרא בשם קדוש, כיון שזהו ענינה של הקדושה שהיא למעלה מהנהגת עולם הטבע ושם שייך התכללות שני הפכים, רצון ודין, שכאמור מהותם הוא קירוב וריחוק, ואילו בהנהגת עולם הטבע לא שייך לחבר ביניהם, ורק בבחינת קדוש שהוא מובדל מעולם הטבע, שייך לחבר דין ורצון כאחד.

יש להוסיף, כי ידוע שחודש אלול יש לו שייכות עם יעקב אבינו ע"ה, כידוע מהאר"י הק' והרמ"ע מפאנו שמתחילת היצירה נפלו ג' חדשים תמוז אב אלול לחלקו של עשיו, וממילא היו שלשתן חודש של הסתר ודין, אמנם יעקב אבינו ע"ה נלחם על כך, ולקח את חודש אלול אליו

מעיקרי התשובה - החרטה היגון והצער

העון, כענין שנאמר (דברים לב, לה) 'לי נקם ושלם', ונאמר (איוב יט, כט) 'גוררו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב'. ויתחרט על מעשיו הרעים, ויאמר בלבבו מה עשיתי, איך לא היה פחד אלקים לנגד עיני, ולא יגורתי מתוכחות על עון ומן השפטים הרעים, כי רבים מכאובים לרשע, לא חמלתי על גופי, ולא חסה עיני עליו משחתו מפני הנאת רגע אחד, ונמשלתי לאיש שיגזול ויחמוס ויאכל וישבע, ויודע כי אחרי אכלו ואחרי שתו יגרס השופט בחצץ שניו, כענין שנאמר (משלי כ, יז) 'ערב לאיש לחם שקר ואחר ימלא פיהו חצץ'. ורעה מזאת, כי הייתי על הנפש היקרה אכזרי ונטמאה בגלולי יצרי, ומה הועילה בכל קניינה אם רעה בעיני אדונייה, ואיך החלפתי בעולם חולף, עולם עומד לעד לעולם, איך נמשלתי כבהמות נדמיתי, והלכתי אחרי יצרי כסוס כפרד אין הבין, ותעייתי מדרך השכל.

והנה הבורא נפח באפי נשמת חיים חכמת לב וטובת שכל להכירו וליראה מלפניו, ולמשול בגוף וכל תולדותיו, כאשר המשילה על שאר בעלי חיים שאינם מדברים מאשר

העיקר הראשון בתשובה - חרטה על העבר
 חודש אלול הוא הכנה לימי ראש השנה ועשי"ת, ואחד מהענינים של ראש השנה הוא משום שהוא היום הראשון מהעשרת ימי תשובה, ועשרה ימים אלו מיוסדים על ענין התשובה, והוא זמן המיוחד לתשובה, וכמו שאמרו חז"ל (ר"ה י"ח). דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוה"כ. ומהראוי להתבונן בעיקרי ויסודי התשובה.

בידוע עיקרי התשובה הם שלשה, ואלו הם, חרטה על העבר, קבלה על העתיד, ווידוי דברים. והנה בהחלק הראשון שהוא היסוד והשרש שהוא ענין החרטה על העבר, הנה בביאור שרש זה היה אפשר להאריך ולהרחיב הדיבור במאוד מאוד, אכן נסתפק בזה בהעתקת לשונו של רבינו בשערי תשובה, שמבאר באר היטיב ענין החרטה הנצרכת לתשובה.

וז"ל הרבינו יונה בעיקרי התשובה, 'העיקר הראשון היא החרטה. יבין לבבו כי רע ומר עזבו את ה', וישיב אל לבו כי יש עונש ונקם ושלם על

צרות רעות ורבות כאבו נצח, ויגון בלבבו יומם. ויותר מהמה ראו שיצטער ויאנח מי שהמרה את השם יתברך, והשחית והתעיב עלילה לפניו, ולא זכר יוצרו אשר בראו יש מאין, וחסד עשה עמו, וידו תנחהו בכל עת, ונוצר נפשו בכל רגע, ואיך מלאו לבו להכעיס לפניו, ואיך טח מראות עיני החוטא מהשכיל לבבו, והמשכיל אשר נפקחו עיניו, יוחקו הדברים האלה בלבבו ויבואו חדרי רוחו'.

מדריגות התשובה - כפי גודל

המרירות ועוצם היגון

ורבינו יונה מוסיף שם שאין החרטה רק עיקר ושורש לתשובה, אלא כל עבודת התשובה תולה עד כמה התחרט על מעשיו, וכלשונו שם 'ומדרגות התשובה ומעלותיה לפי גודל המרירות ועוצם היגון. והיא התשובה אשר תבא מדרך טוהר הנפש וזכות שכלה, כי לפי שכלו וכפי אשר תפקח עיניו ירבו ויעצמו במאד מאד יגוניו ברעיוניו על רוב עוניו, כמו שנאמר (ישעיה נז, טז) 'כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי'.

בעיקר הרביעי כותב רבינו יונה 'העיקר הרביעי, הצער במעשה, כמו שנאמר (יואל ב, יב) 'וגם עתה נאם ה' שובו עדי בכל לבבכם ובצום ובכבי ובמספד'. העיקר החמישי בדברי

יקרה בעיניו נכבדה, ואחרי אשר בעבור זאת נבראתי, ויהי בי הפך מזה, למה לי חיים, כענין שנאמר (משלי כא, טז) 'אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח'. ועוד, כי כמשפט הבהמה לא עשיתי, אבל שפלתי ממנה, כי ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, ואני לא ידעתי ולא התבוננתי, ושלחתי נפשי לחפשי מאדוניה, וטעמתי צופי, ונשיתי סופי, וגזלתי וחמסתי, ועל דל בוססתי, ולא זכרתי יום המות אשר לא ישאיר לפני נשמתי בלתי אם גייתי ואדמתי. והענין הזה אשר בארנו הוא אשר דבר ירמיה עליו השלום (ירמיה ח, ו) 'אין איש נחם על רעתו לאמר מה עשיתי'.

העיקר השני - היגון בלבבו על

שהמרה את יוצרו

זהו העיקר הראשון, והעיקר השני הוא בדומה לחרטה והוא היגון. וז"ל רבינו יונה שם בעיקר השני, 'העיקר השני היגון, ישתונן כליותיו ויחשוב כמה רבה רעת מי שהמרה את יוצרו. ויגדיל יגון בלבבו וסער מתחולל ברעיוניו, ויאנח במרירות לב, כי יתכן שיתחרט וירע בעיניו על חטאתו אשר חטא, ולא השלים חקו בזה, כי גם הפסד דינר או איסר קשה בעיני האדם, אך אם אבד עשרו בענין רע ויצא נקי מנכסיו, נפשו עליו תאבל ותכבד אנחתו ונפשו מרה לו. וכן על

**חובת ההתבוננות בפרטי מצות
תשובה ואופני קיומה כבשאר
מצוות התורה**

בללות ענין זה שהעיקר הראשון של תשובה הוא החרטה צריך ביאור רב, וכאן המקום לעורר שתשובה היא מצות עשה מן התורה, ואם שבשאר מצוות התלויות במעשה מצינו שמתבוננים היטיב בכל פרטי קיום המצוות, ובכל ספרי הפוסקים עד פסקי המשנ"ב בכל פרטי קיום המצוה, הרי במצות תשובה שהוא מצוה התלויה בלב, והיא מצוה כוללת כל תרי"ג מצוות התורה, ודאי ראוי להתבונן בכל פרטי המצוה, למה נצרכו כל הפרטים, מה הם אופני קיום המצוה הזאת, וגם בכלל הנה עצמו שהחרטה הוא העיקר הראשון למצות תשובה, שיש להתבונן היטיב על מה ולמה נצרכה החרטה לתשובה, ומהו אופן קיום פרט זה ממצות התשובה.

הרבינו יונה הוא 'הדאגה. כי ידאג ויפחד מעונש עונותיו, כי יש עונות שהתשובה תולה כפרתם ויסורים ממרקים, כמו שנאמר (תהלים לח, יט) 'כי עוני אגיד אדאג מחטאתי'. וענין היגון על שעבר, וענין הדאגה על העתיד.

מכל האמור מורם שהעיקר הראשון בעבודת התשובה הוא החרטה והצער היגון והדאגה, ומדרגות התשובה הוא כפי עוצם החרטה והיגון שיש לו על עוונותיו.

[וידועה המליצה על מה שאמרו שאין ויהי אלא לשון צער ואין והיה אלא לשון שמחה, כי 'ויהי' שהוא לשון עבר, הוא תמיד בצער, שהתבוננות בהעבר מעורר צער ויגון, משא"כ 'ויהי' שהוא לשון עתיד הוא לשון שמחה, ומרומז בזה שהעתיד והקבלה להבא הוא תמיד בשלימות ובשמחה].

הקושי בעבודת התשובה מתוך חרטה אמיתית

ובאים וממשמשים זמנים המיוחדים לתשובה, שכל איש ישראל יפנה אז את עצמו מכל עיסוקיו ועניניו, ויעמיק עצמו במצות התשובה, ויהיה בראשו ובלבו שקוע בענין התשובה,

גודל מעלת התשובה
כבואנו לעסוק בענין תשובה וביסודותיה מן הראוי לעמוד על נקודה אחת הטעונה ביאור, דהנה באמת היה מן הראוי שכשקרבים

מזה ולהציל נפשו מרדת שחת ולנקות עצמו מהחטאים, ולהציל נפשו מכל העונשים הראויים לכא עליו, שודאי יעשה זאת מאליו להתקרב אל ה' על ידי התשובה.

גודל החיוב לשוב בתשובה

בספר שערי תשובה לרבינו יונה כתב משל על ענין התשובה, ומקורו הוא במדרש קהלת, משל לגנבים וליסטים שחבשם המלך בבית האסורים, וחתרו מחתרת ויצאו מתוכם לחפשי, והיה שם אחד שלא ברח דרך המחתרת, ויבא שר בית הסהר ויכהו במטהו ויאמר לו 'הלא המחתרת חתורה לפניך ואיך לא מהרת להימלט על נפשך', ותביעה זו הוא לכל חוטא המאחר לשוב, שאם נתן לנו השי"ת מצות התשובה ומחתרת חתורה ואפשר להינצל על ידה, למה לא מיהרת לשוב בתשובה.

והנה באמת יש להעיר על המשל עצמו, כי אמאי באמת מגיע לו עונש על שלא ברח, הרי יש מקום לומר דאדרבא הוא גנב נאמן, שכיון שהושיביהו בבית האסורים על סיבה מסוימת, לא ניסה להיפטר מזה ורצה לרצות עונשו, ומה הטענה שיש עליו. אכן התשובה על זה הוא, כי אין הכי נמי שהוא חשכון נכון, אבל עכ"ז כשיש דרך להינצל ממקום זה שביסודו הוא מבטא ומסמל על

שהרי גדלה מאוד מעלת התשובה, וכמ"ש שאמרו חז"ל (יומא פ"ו): גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד וכו', גדולה תשובה שמביא רפואה לעולם וכו', גדולה תשובה שזדונות נעשים לזכויות, ועוד הפליגו חז"ל בגודל מעלת בעלי תשובה עד שאמרו (ברכות ל"ד): 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד'.

מלבד כל אלו המעלות, הרי אם האדם מתבונן בפשטות מעלת התשובה, שהקב"ה השריש בנו דבר זה שאפילו אם נכשל האדם בחטאים יש בידו לשוב מהעבירות שבידו, כלשונו הידוע של רבינו יונה בתחילת ספרו שערי תשובה 'מן הטובות אשר היטיב השם יתברך עם ברואיו, כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם ולנוס מפח פשעיהם, לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו', הרי שאפילו באמצע השנה היה ראוי לכל אחד ואחד להתעסק בזה וללמוד פרשת התשובה ולעיין בספרי יראה כדוגמת ראשית חכמה בשער התשובה וכדו' ובשאר ספה"ק, עד כדי כך שלא היה צריך לשום ציווי ומצוה על זה, כי אפילו אם לא נצטוה על זה היה מן הראוי שאדם שידוע בעצמו שנכשל באיזשהו חטא, שכיון שבידו לברוח

משם, ואין לשמוע בקולו של בעה"ב שאומר לאדם צא מגבולי הקדושה מחמת שאין מועיל עליהם תשובה.

היה מן הראוי לרוץ בכל כוחנו למצות התשובה

לאור האמור, אם היה האדם עומד ומתבונן כראוי הדק היטיב, ואפילו בהתבוננות מועטת בזמן קצר, להסתכל בעצמו מה הוא מצבו בעולם, ולראות האיך שמצד אחד האדם מלא עון ופגמים, ומצד אחר יש בידו ברגע קט לשוב בתשובה ולהציל נפשו מרדת שחת ולהגיע למדרגות נשגבות שיהיו זדונות נעשים כזכיות, ולעלות במדרגות התשובה עוד ועוד, ודאי היה מיד רץ מעצמו בכל כוחו אל התשובה.

אמנם לב יודע מרת נפשו, כי למרות גודל מעלת וחביבות התשובה, וגם לרבות כמה גדלה נחיצות הדבר, עם כל זה אין הדבר בא בנקל מן הכח אל הפועל כראוי, לא מיבעיא בכל ימות השנה שהיה ג"כ ראוי לעסוק בתשובה, ואז ודאי אין הדבר בא לידי ביטוי כראוי, אכן אפילו בזמני תשובה, כמו חדשי אלול ותשרי, גם אז אין זה מגיע בקלות אל האדם, ולכן אין נראה בעליל האיך שבני אדם רצים בזריזות לקראת תשובה ולהשקיע את עצמו בעולמה של תשובה, לעומת שלפחות

עבירות ופשעים, כמו בית האסורים שהוא מקום מוכן לפרעניות לעוברי עבירה, מוטל על האדם לברוח משם ולהמלט על נפשו בלא שום חשבון כלל.

בדבר הזה הוא הרבה יותר אצל הנמשל, אדם הנכשל בחטא ויש לו שייכות עם חטא וגודל הפגם שהחטא פוגם עליו, ויש לו שייכות עם העונש הראוי לבא עליו מכח החטא, הרי ברגע שיש לו איזהו מפלט ומנוס לנוס שמה ולהציל נפשו, עליו למלט נפשו בעוד רוחו בו, ולשוב בתשובה, ועל ידי כך להינצל הן מהחטא עצמו הן מכל תולדות החטא, דהיינו מכל הפגמים ומכל העונשים.

ועוד בזה, אדם הנכשל בחטא הרי לאחר מעשה הוא רואה ומרגיש את גודל הפחיתות שיש בחטא, והיה מן הראוי שכל החטא יהיה אצלו מאוס ונמאס בתכלית המיאוס עד שיברח מזה כל עוד נפשו בו.

ובש"ה הק' כתב בענין זה לפרש מאמר חז"ל (פסחים פ"ו:): 'כל מה שבעה"ב אומר לך עשה חוץ מצא', שבעל הבית היינו הקב"ה שכל מה שאומר לו בעה"ב עליו לעשות חוץ מצא, שאפילו על ענינים שכתוב עליהם שאין מועיל תשובה, צריך ג"כ לשוב בתשובה ולנוס נפשו

התשובה כפי מה שהיה ראוי להיות, וזהו על דבר הצער והחרטה הנצרך לתשובה, כי דבר זה נפש האדם סולדו קצת. ולכן יש לדעת, כי אחרי ההתבוננות בזה יש להוכיח לדעת שגם על הצער והחרטה והיגון נאמר מאה"כ 'כי קרוב אליך הדבר מאוד'.

הקושי הגדול שיש לבני אדם להגיע לידי צער והחרטה ויגון שהוא אחד מחלקי התשובה, הביאור הוא פשוט, כי יש בזה דוגמת נעיצת סכין בתוך גוף האדם, כמו שהאדם אינו מסוגל לנעוץ סכין בלבו הגשמי, כמו כן אין האדם מסוגל לנעוץ סכין בלבו הנפשי, האדם אינו במצב מוכן לשבר את עצמיותו להתמלא בחרטה וביגון על מצבו הרוחני. לפי מבט ראות עיניו אינו לפי כוחות הנפש של האדם, כוחות נפשו אינם מסוגלים לכך להתבונן בגדלות הבורא כל עולמים, להבין גדרו של הנברא כלפי הבורא, לצייר כראוי מה נורא ומה מר הוא על שהמרה את פיו וחסא כנגדו, להרגיש מהו משמעות גן עדן ומהו משמעות גיהנום, להתעורר עד כמה גדלה עוצם ותוקף דין וחשבון שהאדם עתיד ליתן לפני מלך מלכי המלכים, והאמור בכל זה הוא על ידי התבוננות עמוקה עד שירגיש את הדברים בעומק לבו, ולכן נחלט מאליו אצל האדם שאין זה לפי

בחדש אלול תשרי היה ראוי שימצאו הרבה בני אדם שעסוקים בתשובה בכל כחם ומאודם, ומתבודדים בינם לבין קונם להתפלל ולבכות אל השי"ת שיזכו לשוב בתשובה שלימה לפניו, ושיתעסקו בחרטה על העבר, אכן היות שאינו מגיע להאדם בקל אין זה מצוי כל כך ואינו נראה לעינינו, ודבר זה אומר דרשוני למה נהיה כדבר הזה, שהרי המדובר הוא מבני ישראל שומרי תורה ומצות, וח"ו לאו ברשיעי עסקינן שאין נוגע להם כלל אם נכשלו בחטא או לא, אלא מיראים ושלמים, וגם אצל ירא ושלם קשה ענין התשובה, ולא בשופטני עסקינן שאין מתבוננים במצבם האיך יכולים הם להציל נפשם על ידי התשובה.

הקושי בעבודת התשובה - החרטה והצער

אכן אחד מן הקשיים הגדולים שיש בענין התשובה הוא ענין החרטה והיגון והצער שנצרכים למצות התשובה, ואעפ"י שהכתוב אומר (דברים ל') לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה היא' 'כי קרוב אליך הדבר מאוד', וכפי שמבאר הרמב"ן שפסוק זה אמור על מצות התשובה, מכל מקום לפי ראות עיני האדם נראה שיש קושי רב במצות התשובה, שבגלל כן אין בני אדם רצים אחרי

ומרה שחורה הוא דבר גרוע ביותר, שהרי עצבות פירושו שאין לו על עצמו שום תקוה ממנו, והוא מתיאש לגמרי ממצבו, ובאופן כזה אין לו שום דרך להתרומם ממצבו, ואין לו שום אפשרות לחדש דרכו מהיום ואילך, ובאופן כזה הרי ישאר על מקומו משוקע בעוונותיו ולא ימצא את הדרך לצאת מסבך עוונותיו. וידוע מה שאמר הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, שעצבות אינה עבירה, אבל למה שעצבות יכולה להביא אין בכח העבירה הכי גדולה להביא.

וממילא כיון שיש כאן חשש אמיתי של עצבות ומרה שחורה הרי מזלייהו חזי, האדם מרגיש שמצב זה אינו רצוי ואינו רוצה להתעמק בחרטה ויגון על עוונותיו, שהרי במצב זה יתיאש לגמרי ממצבו ולא יהיה מסוגל לילך ולהמשיך הלאה בתשובה ומעש"ט, והעומק בזה הוא שהאדם מרגיש שאם יעמיק מחשבתו ביגון וחרטה הרי יאבד על ידי כך את כל מציאותו, שבחשבו שהוא חוטא ופושע לא ימצא לעצמו שום מקום, ויהיה בעיניו לאפס ואין, עד כדי שלא ירצה כלל לחדש דרכו בקבלה להבא, והרי התכלית הוא שמכח החרטה והיגון ישוב בתשובה ויקבל על עצמו מהיום והלאה לתקן דרכיו, ושלא יחזור לסורו הרע, אבל אם

כוחות נפשו להתבונן בכל זה, וזהו אפילו בלא ידיעה ברורה, ואע"ג שהאדם מוכן לומר בתפילתו את כל הכתוב במחזור של ר"ה ויוה"כ, ולמרות ששם אמורים ג"כ ככל הדברים האלה, היות שהוא בגדר אמירה בעלמא הדברים נאמרים מאליהן, אבל להתבונן באמת מדנפשיה, שיהיה לו איזה הרגשה אמיתית של יגון וחרטה, לזה אין האדם מסוגל, והוא מרגיש שכוחות נפשו אינם עומדים בהרגשות אלו, כיון שאין נפשו של אדם נוחה מרגשות אשם וחרטה ויגון, ומזה מתהווה שהאדם עוצם עיניו מראות ברע אצלו, ואינו מתבונן כראוי כדי שלא ירגיש רגשות חרטה ויגון.

ע"י חרטה ושברון הלב אפשר ליפול לעצבות ח"ו

ויש לציין כי אכן לפי האמת יש בהשקפה זו גם איזה קורטוב ונקודה של אמת, ואין זה מיוסד כל כולו על שקר, אלא שזהו נובע קצת ממה דמזלי' דאינש חזי שבתנועה זו שבנפש של חרטה יגון ואנחה אפשר לטעות ולהגיע על ידם לעצבות ומרה שחורה, שאם האדם יתבונן מתוך הכרה של אמת שמכף רגל ועד ראש אין בו מתום והוא מלא חטאים עוונות ופשעים, הרי יכול ליפול ח"ו מזה לעצבות ומרה שחורה. ועצבות

כלול משתיהן. והנה לעתים צריך לעורר בחינת גבורות הקדושות, כדי להמתיק הדינים שהם בחינת נפש הבהמית ויצה"ר כששולט ח"ו על האדם, כי אין הדינים נמתקין אלא בשרשן.

לב נשבר - גבורות קדושות להמתיק את הדינים בשרשם

בדבריו הק' מתבאר שהטעם שצריך לעורר את עצמו לבא לידי לב נשבר זהו משום שלפעמים צריך לעורר גבורות קדושות להמתיק הדינים, כי אין הדינים נמתקים אלא בשרשם, דהיינו הנפש הבהמית שבאדם והיצה"ר השוכן בלבו הם בחינת דינים, שכדי להמתיקם אי אפשר להמתיקם בחסד, אלא דוקא על ידי גבורות אחרות שהם גבורות קדושות, ובאמת אין זה עצבות כלל, כי עצבות ענינה טמטום הלב כאבן שאין לו שום חיות ומונח דומם כאבן, לא כן הלב נשבר והתמרמרות הוא מלא חיות, והרי מעורר עצמו להתמרמר, אלא שהוא חיות מבחינת גבורות קדושות.

כל אלו הדברים צריכים ביאור נרחב מאד, מה המכוון שאין זה עצבות אלא חיות כיון שהוא גבורות קדושות, ומה השייכות בין זה לזה שאין הדינים נמתקים אלא בשרשם.

יאבד את מקומו לא יהיה בקרבו שום רצון לקבל עליו איזה קבלה מהיום והלאה, כיון שנמחק מציאותו לגמרי, מחשבה כזו היא המונעת את האדם מלהתעמק בחרטה ויגון.

ומעתה צריך ביאור באמת, כי אם עצבות היא מידה שאינה טובה, האיך יתכן שאחד מעיקרי התשובה הוא חרטה וצער ויגון, וביותר ששלמות התשובה הוא כפי עוצם המרירות והיגון, והרי ידעין שאסור לאדם להכניס עצמו למצב של עצבות ומרה שחורה, ולמצב של איבוד נפשו באופן שלא יוכל להמשיך הלאה, והאיך יתכן שדרך התשובה היא ע"י חרטה ויגון, שזהו גורם עצבות ח"ו.

לב נשבר ומרירות הנפש אינה עצבות כלל

אבן התשובה לשאלה זו מבוארת בדברי הבעל התניא בליקוטי אמרים פרק ל"א שכתב שם 'אך באמת אין לב נשבר ומרירות הנפש על ריחוקה מאור פני ה' והתלבשותה בסט"א נקראים בשם עצבות כלל בלשון הקודש, כי עצבות היא שלבו מטומטם כאבן ואין חיות בלבו, אבל מרירות ולב נשבר אדרבה הרי יש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר, רק שהיא חיות מבחינת גבורות קדושות, והשמחה מבחינת חסדים, כי הלב

הַתְּשׁוּבָה - הַחֲזוּרַת הָאָדָם לְשׁוּרְשׁוֹ וּלְתַחִילַת הַוּוּיּוֹת

העבר, ולא עוד יש ליתן טעם אמאי שלימות התשובה תלויה באותה חרטה.

והנה בפשטות מתפרש ענין החרטה כעיקרי התשובה, עפ"י המבואר בספה"ק שאיש החוטא נמשל לבן שחטא כלפי אביו ועשה מעשים אשר לא יעשו, עד שגירשו אביו מביתו, ועכשיו הוא מתחרט ובא לשוב לביתו, ורוצה הוא להתפייס עם אביו, ולחיות עמו בשלום, וודאי שהאב בראותו את רצון בנו מתמלא הוא רחמים עליו לקבלו חזרה לביתו. אמנם איזה פנים יהיה לבן אם יבא לבית אביו בגאווה ובשחצנות כאילו לא היה כלום, [א ווילע"ר יונג], ולא יצטער כלום על מה שציער את אביו עד כה, הרי באופן זה לא שייך שאביו יקבלו חזרה לביתו. והוא הדין אצל הנמשל, החוטא שחטא וגלה מבית אביו מלך מלכי המלכים הקב"ה ועכשיו רוצה הוא לחזור תחת חיק אביו שבשמים, אם לא יביע חרטה על מעשיו, הרי לחוצפה גדולה יחשב שמתעלם הוא מכל מה שחטא והמרה את פי הקב"ה עד כה, ואינו מצטער כלל על זה.

מיסודות התשובה - קבלה לעתיד בלא מחשבה על העבר

נתבאר לעיל מדברי הרבינו יונה שאחד מעיקרי התשובה הוא החרטה והיגון והצער, ולכאורה יש להתבונן למה באמת נצרכת החרטה לענין התשובה, ואין הכי נמי שכן מבואר בגמרא וראשונים, אבל תורה היא וללמוד אני צריך, שהרי ידוע שמיסודיות התשובה היא שהעבר אין ומעתה פותחים דף חדש, וכידוע מה שהמליצו צדיקים על מאמר חז"ל (שוח"ט ז"ב) 'אין ועתה אלא תשובה', שאדם ששב בתשובה צריך לחשוב אך ורק מה יהיה מעתה, ולא לחשוב הרבה מדאי על העבר, והימים הראשונים יפלו. והרי בקידושין דף מ': 'אי שאפילו היה רשע גמור כל ימיו אם עשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו שוב רשעו, שנאמר, ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו, דהיינו שהקב"ה שוכח מכל העבר ועל האדם לשכוח מכל העבר, וא"כ יש להבין אמאי בעינן גם חרטה לעיקרי התשובה, ומה היה חסר אם התשובה היתה רק קבלה על להבא עם וידוי דברים ותו לא מידי, ולמה צריך בנוסף לזה גם חרטה על

שחטא ישוב בתשובה ויתקן את כל אשר פגם, ולכן קדמה התשובה לעולם, שענינה של תשובה הוא נעלה ומרומם יותר מגדר של עולם, ואינו בכלל הבריאה כלל.

כל מושג התשובה הוא דבר מתמיה ביותר, כי דבר פלאי הוא שרשע שהיה מלא עוונות ופשעים יכול להתהפך ברגע אחד לצדיק גמור על ידי הרהור תשובה גרידא, כמו שמצינו (קידושין מ"ט:): שהמקדש את האשה על ידי שאני צדיק גמור אפילו היה רשע גמור מקודשת דאמרינן שמא הרהר תשובה בלבו, ולכאורה מהפכה זו אינה מובנת עפ"י שכל אנושי, שהרי ההבדל בין צדיק לרשע הרי הוא כרחוק מזרח ממערב, הרשע נמצא במקום חושך ציה וצלמות, והצדיק חי בעולם של אור נערב, הרשעים בחייהם קרוים מתים והצדיקים אפילו במיתתם קרוים חיים, והאיך אפשר שבשעתא חדא ורגעא חדא מתהפך האדם ממצב של רשע גמור למצב של צדיק גמור, בשכל הטבע אי אפשר להבין כדבר הזה.

השב בתשובה חוזר לשורשו וממשיך משם הוייה חדשה

אכן הביאור הוא, כי מקור התשובה הוא באמת ממקום גבוה ונעלה עד מאוד, כי לכן נקראת

אמנם ענין זה אולי הוא נכון אצל המשל של האב עם בנו, אמנם כלפי מלך מלכי הקב"ה אבינו אב הרחמן שהוא למעלה מכל החשבונות והצימצומים, וברצותו הוא מקבל את כל השב איליו, ועד יום מותו תחכה לו לתשובה אם ישוב מיד תקבלו, וכל ענין התשובה הוא רצון העליון למעלה מן השכל, ולא שייך לומר בו שאינו יכול לקבל את הבא אליו בעזות מצח, כי לא כל משל גשמי אפשר להמשיל על השי"ת, וכיון שכן צריך להבין למה החרטה והצער הוא חלק מהתשובה, ואמאי מדרגות התשובה תלויה ועומדת כפי עוצם הצער והיגון.

ע"י התשובה אפשר להתהפך ברגע אחד מרשע לצדיק

כבדי לעמוד על ביאורם של דברים יש להקדים בכללות ענין התשובה מהו, והזמן גרמא להתבונן בזה אחרי שנמצאים אנו בימי אלול שהם ימי תשובה, ולאחריו באים עשרת הימים המיוחדים לתשובה.

כל ענין התשובה הוא דבר נעלה ומחודש עד למאד, דבר שאינו מושג כלל עפ"י תפיסת השכל בהבנת בני אדם, וזהו הביאור במה שאמרו חז"ל שתשובה קדמה לעולם, שבגדר העולם והזמן שלאחר הבריאה אי אפשר להבין כלל האיך יתכן שאדם

משום שכשהנשמה שבה לשרשה הרי הוא מתפשטת מכל הלבושים הצואים, והנשמה מתנקית מכל זוהמת החטא שנדבק בה על ידי החטא, והוא שבה לאדם נקיה ומזוככת וחדשה כשעת לידתה.

הביאור בזה הוא, כי כל דבר כשהוא בשרשו הרי הוא כפי מה שהוא בעצם ללא שום לבושים, וכן הוא בנשמה שבשרשה היא חלק אלוך ממעל, ורק בירודה לעולם הזה הרי מתלבשת בלבושים צואים של עוונות ופשעים, אךן כששבה הנשמה לשורש מחצבתה שהוא תחת כסא הכבוד, הרי הוא מתפשטת מכל הלבושים, והיא שבה לעצם מהותה שהיא נשמה שנתת בי טהורה הוא.

ובזה מבאר המהר"ל מפראג למה מועלת תשובה רק כלפי הקב"ה ולגבי ב"ד של מעלה, ואילו לגבי בית דין של מטה אין מועיל תשובה, שהרי כשאדם חטא ועל פי ההלכה ב"ד צריכים להענישו אין מועיל לו תשובה כדי להנצל מעונש ב"ד, וכתב שזהו מאחר שכל ההנהגה של תשובה הוא הנהגה עליונה של החזרת הנשמה לשרשה, ומשם ניתן לנשמה הוייה חדשה, כל זה לא שייך לבית דין של מטה כי ב"ד של מטה חותכים הדין כפי הנהגת עולם הזה.

התשובה חק, שענין החק הוא דבר שאין לו טעם והסבר, וכמו כן התשובה הוא למעלה מטעם ודעת. והמהר"ל מפראג ז"ל מבאר בזה שכששב האדם בתשובה הרי הוא חוזר לשורשו ולמקום תחילת הווייתו, והרי הוא מתחדש כבראשונה - כבשעת יצירתו, ולכן בכח הבעל תשובה להתהפך מרשע גמור לצדיק גמור, כיון ששב הוא לשרשו בעולמות העליונים, והרי הוא נעשה בריה חדשה כאילו עכשיו נברא.

שרש הנשמה הוא מאורו ית', שהרי כתיב ויפח באפיו נשמת חיים ומאן דנפח מתוכו נפח, ומקום שרש הנשמות הוא מתחת כסא הכבוד, כשאדם שב בתשובה הרי הוא מחזיר את נשמתו לשרשה שהוא מתחת כסא הכבוד, ולכן גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שהכוונה היא שהתשובה מקרבת את נשמת האדם עד לשרשו שהוא בכסא הכבוד, וזה שאומר הושע הנביא (הושע יד) שובה ישראל עד ה' אלוך, שתשיב נשמתך עד שרשה שהוא הקב"ה בעצמו וזהו עד ה' אלהיך.

כשאדם שב לשורשו ומחזיר את נשמתו לשרש שממנה נבראת הנשמה, אזי משפיע לה הקב"ה הוייה חדשה, והנשמה מתחדשת ממש כבשעת לידת האדם, וכל זה הוא

אמור מעתה, שזהו הביאור במה שעל ידי התשובה מתהפך האדם מן הקצה אל הקצה מעולם של חושך לעולם של אור, שכל זה הוא ע"י שכח התשובה גדלה עד מאוד שהיא מחזרת את האדם לשורשו, שהוא תחת כסא הכבוד שמשם נחצבו הנשמות, ומשם חוזרת אליו הנשמה מטוהרת מכל סיג ופגם.

החזרת הנשמה לשורשה - ע"י גבורות קדושות

אמנם דבר זה שיש ביד אדם להחזיר נשמתו לשורשה אינו דבר פשוט כלל וכלל, אלא יש לזה סדר מסוים האיך אפשר להחזיר את הנשמה לשרשה שתתבטל שם ותיטהר מכל טומאה.

הדבר יתבאר במשל, דהנה כלי כסף וכלי זהב נבראו בצורתם ככלים חשובים שאורם נוצץ למרחוק, אמנם יש לפעמים שלאחר זמן הכלים מאבדים את צורתם הראשונה ומתמלאים אבק וליכלוך באופן שאי אפשר להשתמש בהם כבראשונה, ואז העצה היעוצה לזה הוא להחזיר את הכלי לשורשו, דהיינו להכניס את הכלי כסף וכלי זהב לכור הזהב, שבכור הזהב הכלי מוכנס לתוך האש, והזהב ניתך לגמרי, ובזה כל הפסולת והסיגים מתקבצים זה לזה, ומתפרדים מעצם הזהב שהוא זהב

דונמא לענין זה שכשחוזר דבר לשורשו הרי מתבטל מכל הלבושים והרי הוא מתחדש כבשעת בריאתו מצינו גם בכמה דיני התורה, ואחד מהם הוא באמת בהלכות טומאה וטהרה, כמבואר במשנה תרומות (פ"ט מ"ז) 'שתילי תרומה שנטמאו שתלן טהורין מלטמא', והביאור בזה הוא דאם החזיר את הפירות לשרש שממנו לוקחו והוא האדמה והוא נשרש שם, בזה הוא נטהר, כיון שכל דבר שחוזר לשורשו הרי הוא פושט עצמו מכל הלבושים, ושם אין שום מגע טמא והוא נטהר לגמרי, כמו בשעת יציאתו לעולם שהיה טהור.

וזהו גם ענין הטבילה במקוה, בין להיטהר מטומאה ובין לקבלת תוספת קדושה, שהענין בזה הוא שמי המקוה מחוברים לקרקע עולם, ונמצא דכשטובל גופו במים מתבטל לשורשו ועל יד כן הוא נטהר, והדבר ברור שאין הטומאה נפקעת סתם במה שנכנס כולו במים, אלא כל זה הוא בדוגמא דלעילא שכמו שכאן בעולם הזה הטבול נכנס למים המחוברים לשורש שהוא הקרקע, כמו כן האדם בטבילתו במקוה הוא פעולה של שיבת האדם לשורשו בעולמות העליונים, ועל ידי כן נטהר הוא מכל טומאה, כיון שבשורש אין שום מגע טומאה כלל.

בעצם ובפנימיות נאווה אני, ולכן כשצריכים לכבס את הנשמה ע"י תשובה צריכים להכניס את הנשמה בכור הזהב כדי לבטל את כל השחרורית החיצונית ולהתדבק בשורש הנשמה שהוא חלק אלוה ממעל, ששם הכל טהור.

ובמו אצל המשל צריכים להכניס את כלי הזהב בכור הזהב כדי שבכח האש יתבטלו כל הפגמים הנמצאים בכלי, כמו כן נשמת ישראל שחטאה והלבישה עצמה בלבושים צואים, כדי להיטהר ולהתדבק בשורש הנשמה ומשם לבא לטהרה, צריך לכח האש כדי לבטל את כל הפגמים והלבושים הצואים, ורק על יד כך אפשר לחזור ולהתבטל לשורש הנשמה. כח האש הזה הוא מה שכתב התניא שהם הגבורות קדושות, כמו שיתבאר.

טהור, עד שכל השחרורית וכל החורים וסדקים נעלמים כיון שחזר הכלי לשורשו כפי שהיה קודם שנעשה לכלי, דהיינו שחזור למצב של זהב טהור, ואחרי שמתכים את הזהב יוצקים אותו לתבנית הכלי שהיה מתחילה, ובוה מתחדש הכלי כפי מה שהיה בראשונה מנוקה מכל סיג ופגם. ונקודת הדבר הוא שאפילו שיש לפנינו כלי מלא חורים וסדקים ועפר ושחרורית, הרי בשורשו ופנימיותו ובעצמותו הוא זהב טהור, אלא שיש לצרפו בכור הזהב לבטל ממנו חיצוניותו עד שיתגלה יופיו ועצמותו שהוא זהב טהור.

כחיון הזה הוא אצל נשמות ישראל, וכמאה"כ (שיר השירים א) 'שחורה אני ונאווה', שכל השחרורית שיש על הנשמה הוא רק מבחוץ, כי

כח התשובה - להתפשט מהכלים הטמאים ולהתדבק בשרש האור

שרש הדבר הוא, כי כל השפעה שהקב"ה משפיע לעולמו מורכבת מאורות וכלים. והנה עצם האור הוא מאורו ית' בעצמו, שהקב"ה הוא אור אין סוף ב"ה, והוא שרש ומקור כל האורות וההשפעות, והכלים הם הלבושים שבהם נתלבש האור, ועל

כל הבריאה - אורות וכלים כדי לבאר ביתר ביאור ויתר עומק כל ענין זה, יש להקדים ענין כללי מובא כמה פעמים בספה"ק והוא הענין של אורות וכלים, אשר הרבה דברים רוחניים וענינים בעבודת ה' תלויים בזה.

בו, ומכח זה האדם הוא בדוגמא דלעילא, וגם האדם מורכב מאורות וכלים, האור הוא הנשמה שהיא אור פשוט ואין בה שום ציור כלל, והכלים הם כל כוחות האדם שברא לו השי"ת שעל ידם תתגלה אור הנשמה, והמה העשר ספירות שטמונות באדם, דהיינו שיש לאדם כלים של מוחין, דהיינו חכמה בינה ודעת, שבהם מתלבש אור הנשמה להבין ולהשכיל כל דבר, ויש מהם כלים של מידות דהיינו אהבה ויראה, כמו כן מתחלקים לכלים של מחשבה כלים של דיבור כלים של מעשה, שבהם מתלבש אור הנשמה. בכלים אלו גופא יש כלים ששרשם מנפש הבהמית, ובהם מתגלה עצם האדם בנפש הבהמית שלו, ויש כלים ששרשם מצד נפש האלוקית, אבל עצם האדם הוא למעלה מכל הכלים, והוא אור הנשמה בעצמותה שהוא אור פשוט הנעלית מכל הכלים.

עצם האדם הוא אור הנשמה

ובאמת כל קומת האדם, נפשו וגופו, מורכבת מאורות וכלים, האדם בעצמותו הוא אור פשוט, וכל מחשבותיו דיבוריו ומעשיו, וכל מידותיו הם כלים לאורו העצמי, ובכלים יש מהם כלים מצד הטוב דהיינו מחשבות קדושות וטהורות וכל מעשי המצוות, כל דיבורי תורה

ידי הכלים נשפע השפעה המיוחדת לכלי זה. והיינו, כגון מידת החסד הוא כלי שאורו ית' מתלבש במידת החסד, ועל ידי כן מתגלה מידת החסד בעולם, ומידת הגבורה הוא לבוש לאורו ית' באופן של גבורות, שכשהאור אין סוף מתלבש בכלי של גבורה נשפע בעולם מידת הגבורה. וכן הוא לענין ספירות החכמה והבינה וכל העשר ספירות שהם כלים ולבושים שבהם מתגלה האור, כל אור מתגלה לפי צורת הכלי שבו מתלבש האור. אמנם האור עצמו הוא אור פשוט בתכלית הפשיטות, ואי אפשר לתארו בתואר של איזה מידה, כגון לומר אור של חסד או אור של גבורה, כי כל התחלקיות אינם בהאור עצמו, אלא בהכלי שבתוכה נתלבש האור ההוא, כי האור עצמו הוא אור עצמותו של הקב"ה שהוא נעלה ומרום מכל כלי ומכל צמצום של מידות, והוא אור פשוט ואין בו צורה של גבורה וחסד כלל, ורק מצד הכלים שבהם נתלבש האור, בהם ישנם חילוקים והבדלים בין השפעה של חסד ובין השפעה של גבורה.

האדם מורכב מאורות וכלים בדוגמא עליונה

בצורה ומתכונת זו ברא השי"ת גם את האדם עצמו, בצלם אלוקים עשה אותו, ונשמתו שנפח בו מדיליה נפח

בדרך זו של תשובה טמון עור
 עומק נוסף, והוא, שבאמת היה ראוי
 שבעבודת התשובה יהיה כלול
 עבודה של תיקון כל כלי וכלי בנפרד,
 דהיינו לתקן ולהעלות את כל
 המחשבות שאינן טהורות, ולתקן את
 כל הקלקולים וכל הפגמים, אולם
 בדרך זו שמתדבקים בשורש
 וממשיכים משם הוייה חדשה, הרי
 כל הכלים הנמשכים ממנה ממילא
 נהיים מתוקנים.

משל למה הדבר דומה, כשיש
 לאדם חסרון באיזה אבר, כגון
 שנחלש אצלו כח הראיה או כח
 השמיעה, או שידו אינו פועלת
 כשורה, ישנן שני דרכים האיך
 לרפואתו, לפעמים דרך הרפואה הוא
 להסתכל ולרפאות כל אבר בנפרד,
 ומטפלים באבר כל אחד לפי ענינו,
 אמנם יש לפעמים שרואים ומבינים
 ששרש החסרון אינו בהאבר עצמו
 אלא שרש החסרון הוא במח, שהרי
 כח הראיה והשמיעה נמשך מהמח,
 כי יש איזה הפסק ומחיצה בין חיות
 המח לאבר ההוא, שאין אור המח
 נמשך שם בדרך הראוי, ומכח זה
 נפעל שאין האבר פועל תפקידו
 כראוי, ואז דרך הרפואה הנאותה היא
 על ידי המוח עצמו להפעיל חיות
 המוח שימשיך לכל האברים חיות
 כדי צרכן, וממילא יפעלו כל האברים
 כראוי. לפעמים יש ששרש החסרון

ותפלה כולם הם כלים מצד הקדושה
 שבהם נתגלה עצם נשמת האדם, ואם
 ח"ו האדם נכשל בחטא הרי הוא
 מתלבש בכלים שמצד הרע שהם כל
 המעשים לא טובים שהוא עושה וכל
 המחשבות שאינם טהורות ודיבורי
 עבירה, שהם כלים מצד רע, שבהם
 מתגלה נפשו בצורה שאינה קדושה
 וטהורה.

אמנם כמו שנתבאר, כל זה הוא
 מצד הכלים שבהם שייך כלים שאינם
 מצד הקדושה, אבל אם יתדבק האדם
 בעצמותו ושורשו, ויפשוט מעליו את
 כל הכלים הטמאים וכל הלבושים
 הצואים הרי הוא מתדבק בשורשו
 ועצמותו שהוא אור הנשמה שהוא
 פשוטה וטהורה ונעלית מכל כלי של
 טומאה והיפוך הקדושה.

אור התשובה - עזיבת הכלים והתדבקות באור

זהו אורו הגדול של ענין התשובה
 שבחסדי ה' על בניו אהוביו נתן להם
 דרך שעל ידה יוכלו לעזוב את
 הכלים שנתדבקו בהם שאינן מצד
 הקדושה, ולהתנתק מכל הלבושים
 הצואים, ולהתרחק ולברוח מהם
 ולברוח איליו ית' ולחסות תחת
 כנפיו, ועל ידי זה להתדבק בשורש
 האדם עצם הטוב שהוא הנשמה
 הקדושה ועל ידי כן להתחדש בהוייה
 חדשה משורש החיות.

לפעול שום פעולה, לא כלי הדין ולא כלי החסד, כמ"ש אליהו (תיקו"ז הקדמה יז): וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו כולהון שמהן כגופא בלא נשמתא, דהיינו כל חיות הכלים הוא רק האור האלוקי המתלבש בהם, ומעצמם אין בהם שום כח לפעול כלום לא דין ולא חסד.

בהמשך דבריו מוסיף וכותב, 'והנה אותו האור המתלבש בכלי הדין הוא האור עצמו המתלבש בכלי החסד, ואין השינוי רק מצד הכלים, ומכל מקום עיקר הפעולה הוא על ידי האור המתלבש בפנימיות הכלים. ובאור אין סוף בפשיטותו בעודו אינו מתלבש בכלים לא יוצדק לומר עליו שום בחינה פרטיית, לא בחינת דין ולא בחינת רחמים, אבל כל הבחינות הפרטיות אינם בו רבים ח"ו, אלא הם בו בכח אחד פשוט ונעלם, הכל יכול וכוללם יחד'.

ועפ"ז מבאר 'והנה כשישראל אינם עושים רצונו של מקום הרי אז מתחזקים כלי הדין, וכשעושין תשובה ומעמיקים במחשבתם אחר רחמים העמוקים, מתגברים על ידי זה כלי החסד והרחמים. וזהו אברח ממך איליך, כלומר אברח ממידת דיניך אל מידת רחמיך, ושניהם כלולים בו ית' בכח אחד פשוט ונעלם, יצטדק עליו לומר 'אברח ממך' וגם 'איליך', עכ"ד.

הוא עוד עמוק יותר, שעצם האדם שהוא נפש האדם נזדעזעה על ידי איזה מאורע, ומכח זה אין האברים פועלים כראוי, וכשנמצא רפואה לנפשו ממילא יחזרו כל האברים לפעול כראוי וכיאות, והכל הוא לפי שרש החסרון, כי עד כמה שהשרש יהא מתוקן, כן יתוקנו כל התולדות, דהיינו האברים הנמשכים מהשרש.

תשובה זו הוא באופן של בריחה וניסה ממציאאות הכלים הטמאים שנוצרו על ידי האדם מכח העוונות, והאדם בשובו בתשובה הרי הוא מנתק עצמו בכח מכל הרע, ובורח אליו ית' כדי להתדבק בשרש נשמתו החצובה מתחת כסא הכבוד, ומשם הוא ממשיך הוייה חדשה לכל אבריו ולכוחות נשמתו, והרי מטהר את עצמו בכח ביטולו והתדבקותו בשרשו ועצמותו.

אם תבקש לעוני - אברח ממך אליך

בספר עמוד העבודה להרה"ק ר' ברוך מקאסוב זי"ע מבאר את דברי הפיוט כתר מלכות לר' שלמה אבן גבירול, שאומרים שם 'ואם תבקש לעוני אברח ממך אליך', וכתב לבאר שם באופן הב' עפ"י מה שמקדים 'כי הנה ידוע כי אין סוף ית' כולל כל ההפכיים באחדות אחד פשוט ונעלם, כי מבלתי אורו ית' אין הכלים יכולים

והביאור בזה הוא, כי אצל הקב"ה בעצמותו אינו נוגע באיזה כלי הכניס החוטא את עצמו ע"י עוונותיו, ובכל מצב שהוא יכול החוטא על ידי התשובה לצאת מכל הכלים והלבושים שהלביש בהם את עצמו ולחזור לשורשו ותחילת הוויתו, ולהיטהר מכל טומאה.

תשובה מועלת רק בעולם הזה ולא בעולם הבא

בספח"ק ליקוטי תורה לבעל התניא מתבאר בכמ"ק הטעם למה מועלת התשובה להאדם רק בהיותו עדיין חי בעולם הזה, ואילו לאחר מיתתו כשנשמתו עוברת לעולם הבא אין בידו שם לשוב בתשובה. והדבר בעצמותו הוא באמת דבר נורא, שכל עוד האדם נמצא בעולם הזה ועוד נשמתו באפו, לפני מיתתו יכול בשעתא חדא וברגעא חדא להתהפך מרשע גמור לצדיק גמור, ובסופו ינחול גן עדן, ואילו אם היה כבר מת רגע אחד מקודם, היה ח"ו מקומו בגיהנום, ועכשיו שעשה תשובה רגע אחד לפני מיתתו הרי הוא זך ונקי מכל חטא, אמנם רגע א' לאחר מיתתו שוב אין אפשרות לחוטא לשוב בתשובה. וטעמא בעי אמאי מועלת תשובה רק בעולם הזה בחיים חיותו, ולמה אין נשמתו של אדם יכול לשוב בתשובה בעולם הבא, כי הרי לא

ולהמתבאר המכוון בדבריו הוא שהאדם בכח תשובתו בידו לברוח ולהתנתק מכל כלי הדין ומכל הכלים הטמאים, בבחינת 'אברח ממך' אליך, אל אורו ית' הפשוט בתכלית הפשיטות ששם אין דינים כלל.

אפילו בתוך שערי מות מאיר השי"ת אור להשיב את החוטא

בספח"ק אוהב ישראל פ' בראשית מפרש מה שאמרו חז"ל על מנשה מלך ישראל, שהיו נעולים בפניו כל דרכי התשובה וחתר לו הקב"ה חתירה מתחת כסא הכבוד, ומשם קיבלו בתשובה, ומבאר האוהב ישראל שיש שערי חיים ושערי מות, ובדרך כלל הבעל תשובה יוצא משערי מות והוא נכנס בשערי חיים. אמנם לפעמים יש רשע שכל כך הרבה לפשוע ונעולים בפניו שערי החיים, ואין בנמצא לפניו איזה שער להיכנס בתוכו, אזי הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו מאיר לפניו אור בתוך השערי מות עצמן, כי גם השערי מות הם מכוחו ית', ולזה מאיר השי"ת אור בתוך המות והחושך שיוכל החוטא לשוב בתשובה. וזה היה אצל מנשה, שאע"ג שנעלו לפניו שערי התשובה, והיינו ששערי חיים ננעלו בפניו, חתר לו הקב"ה חתירה בתוך השערי מות והאיר לו מאורו שם שיחזור בתשובה.

מוגבל ונתפס בתוך הכלים, והוא ע"ד איש על מחנהו ואיש על דגלו, כל אחד ואחד כפי מה שהכין את עצמו בהיותו בעולם הזה וסיגל לעצמו תורה ומעשים טובים, כפי זה מקבל הוא אור והשפעת חיות בעולם הבא ובגן עדן.

מה שאמרו שיש השפעה גם בדרך טובב כל עלמין, שהוא אור הפועל על האדם יותר ממה שהוא מוכן מצד עצמו שיותפס בתוך כליו, זהו דוקא על האדם כשהוא חי בעולם הזה, וזהו מחמת כי העולם הזה הוא המקום המיועד לעסק התורה והמצות, ובו משפיע הקב"ה הארה גדולה המאיר על האדם באמצעות עשיית מצוות בפועל שהיא למעלה מכליו של האדם ומאיר עליו בדרך סוכ"ע, והוא באמת השפעת אור וחיות נעלית וגבוהה יותר מהאור והחיות שנשפע בעולם הבא. ודבר זה לעצמו הוא דבר חידוש נשגב, אשר ראוי שכל אדם יתעורר בו עד כמה מגיע המעלה שאמרו חז"ל (אבות פרק ד) יפה שעה אחת בתשובה מעשים טובים בעולם הזה יותר מכל חיי העולם הבא.

תשובה מועלת בעולם הזה מצד הארת סובב כל עלמין

ועל פי זה הוא מבאר שמתעם זה מועלת התשובה דוקא בעולם הזה

מסתבר לומר שהוא ענין של עונש שבשביל שאיחר בעולם הזה לכן כבר הפסיד את ההזדמנות, כי הרי תשובה היא למעלה מתפיסת השכל, ולא שייך לומר בו שהמאחר הפסיד.

ומבאר בעל התניא ז"ל דבר נפלא עפ"י הידוע שישנן שני מיני השפעות שבהם הקב"ה משפיע אור וחיות לעולם, האחד נקרא בשם ממלא כל עלמין (ממכ"ע) והשני נקרא בשם טובב כל עלמין (סוכ"ע). הביאור בזה הוא, ממלא כל עלמין היינו שהקב"ה משפיע מאורו א"ס בדרך שהאור נתפס בתוך הכלי, דהיינו שהוא אור שנשפע בתוך הכלי עצמה, כי הוא אור שמתחלק לפי הכלי שהוא מתלבש בו, דהיינו בחילוקי מדרגות כל אחד לפי דרגתו. טובב כל עלמין הוא אור גדול ונפלא נעלה הרבה יותר מכל הכלים, ואין הכלי מסוגל להכיל גודל אור זה, אלא שעכ"ז הקב"ה משפיע אור זה בדרך טובב כל עלמין, שאין האור נתפס ומתחלק לפי סוג הכלי, אלא כל המדרגות שוים כלפי אור זה, ואינו פועל עליו בדרך ממלא כל עלמין ועכ"ז פועל עליו בדרך טובב כל עלמין. (דבר זה כבר נתבאר יותר במק"א עפ"י כמה משלים ואכמ"ל).

ומבאר בעל התניא ז"ל שבעולם הבא נשפע האור על הנשמות רק בדרך ממלא כל עלמין, שהוא אור

וגם אי אפשר להפוך קוצים שיתהוו לתפוחים, כי כל נברא יש לו גבול וציור כפי מה שהוא ואי אפשר להפכו ולשנותו לציור אחר, כמו כן מצד ההשפעה בדרך ממלא כל עלמין שהיא השפעה בדרך גבול, אי אפשר להפוך רשע להיות צדיק, כי מי שחטא הוא רשע ומי שסיגל מצות הוא צדיק, והאיך יתהפך מעמדו של רשע להיות צדיק, שהרי בדרך מידה וגבול כך הוא המידה שרשע יש לו גבול לעצמו וצדיק יש לו גבול לעצמו.

ולכן, בעולם הבא שהשפעת האור על הנשמה היא רק בדרך ממכ"ע, לא יתכן ששם ישוב בתשובה ויתהפך מרשע לצדיק, כי שם הוא עולם ברור ומוגבל, כל אחד ואחד כפי מה שהוא, ולכן צריך לעבור הרבה זיכוכים ותיקונים, השם ירחם.

אכן בעולם הזה שעל ידי תורה ומצות זוכין להשפעת אור מהשי"ת בדרך סובב כל עלמין, כאן המקום גורם להתהפך ע"י תשובה בלבד מרשע לצדיק גמור. כי בעולם הזה שיש השפעת אור וחיות כל כך גם בדרך סוכ"ע הרי הוא בחינת עיגול שמטה ומעלה שוים, ובזה אין שום גדר וגבול, תורה ומצות הם למעלה מכל מידה וצמצום, וכאן אפשר לפרוץ את הגבולות ולהתהפך מרשע גמור לצדיק גמור, כאילו כביכול

ולא בעולם הבא, והוא כי מעלתה של תשובה היא באמת דבר חידוש עד מאוד. הגע עצמך, אדם שמתנהג כרשע, כל ימיו חטא ופשע ועבר עבירות וטינף עצמו בטנופא דהאי עלמא, ועם כל זה ע"י התשובה בכוחו להפך את עצמיותו מרשע לצדיק, ולעומת שעד עכשיו שרתה עליו רוח הטומאה, מעתה יחול עליו אור נערב וקדושה גדולה של צדיק גמור, ולא עוד אלא שאם הוא שב בתשובה מאהבה יתהפכו כל חטאיו ופשעיו ויתהוו מהם מצות ומעשים טובים, הרי דבר זה הוא חידוש פלא ונפלא.

והנה מציאות זו שייכת דוקא על האדם בעולם הזה, מחמת כי בעולם הזה שהוא מקום של עשיית מצות, מאיר הקב"ה עליו הארה וחיות גם בדרך סובב כל עלמין, שהוא אור שאינו נתפס בתוך הכלים של האדם, אלא שפועל עליו בדרך סובב, והוא למעלה מעלה ממדרגתו שהוא עומד בה, ועל פי אור זה יתכן חידוש נפלא זה שרשע יתהפך לצדיק. אבל במקום שהשפעת האור הוא רק בדרך ממלא כל עלמין, שהוא אור וחיות מוגבל ונמדד לכל כלי כפי מה שהיא, על פי אור זה לא יתכן שרשע יתהפך להיות צדיק, וכל שכן שלא יתכן שעבירה תתהפך להיות מצוה, כי כשם שאי אפשר להפוך סיר שיתהווה שולחן,

והלבושים הצואים, ולעלות להעפיל למקום גבוה עד למאוד - מקום שבעלי תשובה עומדים, ולהתדבק בשורשו כבתחילת הוייתו, וכל זה מפני שע"י קיום מצות בעוה"ז מאירה הארה בדרך סובב כל עלמין, למעלה מן הכלים, וכל הכלים אין תופסים מקום כלפי אור זה, ובאופן זה אפשר לברוח אליו ית' לשורש הנשמה שנחצבה מתחת כסא הכבוד.

שבאמת אפשר להפך סיר לשולחן וקוצים לתפוחים, ע"י הארת סוכ"ע. העולה מכל זה, שענין התשובה שמועלת להתהפך מרשע גמור לצדיק גמור הוא ענין שאינו נתפס ואינו מושג בכלי השכל של האדם, והוא רק בדרך ההשפעה של סוכ"ע שהוא למעלה מכל גדר וגבול וצורה, והוא נעלה יותר מכל הכלים, ובעוה"ז אפשר לברוח ולהתנתק מכל הכלים

החרטה והצער - גבורות קדושות לבער את כל הכלים המכסים על אור הנשמה

קיום התורה והמצות זהו המשכת הטוב והחסד, כי התורה הוא מקום החסד כמ"ש (משלי לא) 'ותורת חסד על לשונה', ולכן נמשלה תורה למים, כי מים הם מקור החסדים והתורה הוא מקור החסד, וכן מצינו שע"י קיום התורה הבטיחה הקב"ה (ויקרא כו) 'אם בחקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם'. בריאת העולם היה במידת החסד, וכמאה"כ (תהלים פט) 'עולם חסד יבנה', מטרת בריאת העולם הוא להמשיך ולהשפיע השפעות טובות, ועיקר השפעת החסד הוא השפעה רוחנית, להמשיך קדושה ואור אלוקי על העולם

עבודת התשובה ע"י המתקת הדינים בשורשם

בדי שיוכל האדם לעזוב את כל הכלים והלבושים הצואים, ולברוח מהם לשוב להשי"ת ולחזור לשרשו אל תחת כסא הכבוד, על זה נצרך עבודה של המתקת הדינים בשורשם, כמו שהבאנו מספר ליקוטי אמרים תניא, ולזה צריך להתעורר בחרטה ויגון בלב נשבר, כדי לעורר גבורות קדושות לצורך המתקת הדינים.

הקדושה מקור החסד וההשפעה

ביאור הדברים הוא, כי הנה אדם שחוטא ממשיך עליו דינים ל"ע, כי

אחרי עצת היצר, וזהו הנקרא גבורות קדושות, והם נהי שזהו תכונה של צמצום והיפוך השפעה ונתינה, אכן הם באים מצד הקדושה, כיון שזהו נגד היצר הרע, וכדי להינצל מחטא.

מעתה, אדם החוטא היות שהמשיך וברא כלים של דין והכניס את עצמו לגבורות שאינם קדושות, כבואו לשוב בתשובה לדבק עצמו בשרשו ולהגיע 'עד ה' אלוקיך', צריך הוא להמתיק את הדינים שנוצרו מכח עונותיו, וזה אי אפשר לעשות רק על ידי גבורות אחרות קדושות, שאין הדינים נמתקים אלא בשרשם, אינם נמתקים על ידי ההיפוך מהדינים שהם חסדים, אלא נמתקים דוקא בשרשם, שהם דינים וגבורות קדושות.

וביתר ביאור, הרי נתבאר לעיל שהתשובה הוא עזיבת הרע ועזיבת כל הכלים הטמאים שנוצרו מעונותיו, ועל ידי זה מתדבק האדם בשרשו וממשיך משם הווייה חדשה, אמנם כפי שנתבאר אי אפשר לחזור לשורש רק על ידי הצירוף בכור האש דהיינו לשבר ולמגר את כל הכלים הטמאים, ורק אח"כ יוכל להתדבק בשרשו, וזהו המתקת הדינים, שכדי שיוכל לחזור ולהתדבק בשרשו צריך הוא להמתיק את כלי הדין שנוצרו על ידי העוונות, ודבר זה נעשה על ידי גבורות קדושות.

התחתון, ומשפע זו משתלשל ההשפעה גם בגשמיות, וכמאה"כ (בראשית כח) 'אם יהיה אלהים עמדי וגו' ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש', אבל עיקר ושרש ההשפעה הוא ההשפעה רוחנית, והשפעה זו שרשה בתורה ומצות, כי אדם הדבק בתורה ומצוות ממשיך על עצמו ועל כל העולם השפעות דקדושה ממידת הטוב והחסד.

אדם החוטא ממשיך דינים

הכלל הוא, רבוי הקדושה ממשיך חסד ונתינה והשפעה, כי זו טבע הקדושה להשפיע, לעומת זה היפוך הקדושה גורם צמצום ההשפעה. ולכן אדם החוטא הרי הוא ממשיך על עצמו דינים וגבורות שאינם קדושות, שעל ידי החטא הרי הוא מצמצם את השפעת הקדושה והרי הוא מצמצם את השפעת החסד והרחמים ששרשם בקיום התורה והמצות, וזהו מהות הדינים לא קדושים שהוא צמצום ההשפעה, ומכח החטא הוא בורא כלים של דין.

גבורות קדושות נגד היצה"ר

אמנם זה לעומת זה ישנם גבורות קדושות, שנהי שמהות הגבורות הוא צימצום ההשפעה, אכן נגד היצה"ר צריך באמת לעורר גבורות קדושות, להתצמצם שלא לחטא, לא ללכת

הגבורות קדושות הרי הם נמתקים ומתגלה יפיה וזוהרה של הנשמה קדושה.

**בהתבוננות זו ישכיל שאין כל
שייכות בין חרטה לעצבות ומרה
שחורה**

זהו עבודת החרטה הנצרכת לתשובה, ובהתבונן האדם היטיב בדבר זה ישכיל ויבין שאין לכל זה שום שייכות עם עצבות ומרה שחורה, שעצבות ענינה טמטום הלב, וכשהוא במצב של טמטום הלב הרי נפשו כבוי, והוא אטום וסתום, ואין בכוחו לפעול בעצמו כלום, אבל החרטה על החטא שמתעוררת בלב האדם, אדרבא יש בה חיות עצומה נפלאה מהגבורות קדושות, שהוא כח האש השורף ומכלה את כל החלקים לא טובים, והרי בבחינת 'קול ה' חוצב להבות אש' שהוא אור הקדושה השורף את כל הסט"א המתנגדים לקדושה, וזה אינו מעורר עצבות כלל, שהרי בעבודה זו הוא מעורר גבורות קדושות לכלות ולבער את כל הקוצים הסוככים את אור הנשמה העליונה, כדי שתתגלה אורה וזיוה. בשעת התעוררות רגשי חרטה הוא מתלבש בגבורות דקדושה והוא מרגיז יצר טוב על יצר הרע, ומתלהב מאוד לתקן את מעשיו כראוי, ואין בזה שום עצבות וטומטום הלב.

**גבורות קדושות לבער את כל
הכלים שנוצרו מהעונות**

הגבורות הקדושות הם הם החרטה והצער והיגון, שתכונות אלו הם תכונות של צימצום ההשפעה, בהיפוך מהרגשת השמחה והחסד, וא"כ האדם שמתבונן ומגיע לחרטה גמורה ולב נשבר על עונותיו, הרי הוא משתמש בזה בכלים של דין מצד הקדושה, ובכח זה משבר הוא את כל הכלים של דין דהיינו הלבושים הצואים שנעשו ונמשכו מכל העונות והפגמים, ואחר עבודה זו יכול הוא לחזור ולהתדבק בשרשו.

והרי זה בדוגמת כלי כסף וכלי זהב שהושחרו מראיהם משחרורית העפר ורוב זוהמה, שכדי לנקותם אין די במירוק וציחצוח בלבד, אלא צריך להכניסם לכור הזהב, ששם שולט האש ושורף ומכלה את כל העפרורית והשחרורית עד שמתגלה עצמותו של הזהב שהוא זהב טהור, כמו כן הוא בנשמת האדם השב בתשובה, על יד כח האש שהוא הגבורות הקדושות שבקרבו, הרי הוא שורף ומכלה את כל הכלים לא קדושים שנוצרו מעונותיו, ומתגלה שרש נשמתו שהוא הנשמה טהורה שהוא חלק אלוך ממעל, שעד עתה היתה מכוסה בכלים לא טהורים שנעשו מכח העונות, ועל ידי כח

'הוי"ה' הוא האור בעצמו, דהיינו אור אין סוף ב"ה, 'אלהים' הוא שם הטבע, דהיינו הכלים שהכלים ענינם דין וצימצום כל ההשפעה לפי ענינה, והוי"ה הוא האלוקים הכוונה שהאור יהיה תואם ונכון לפי מידת הכלי, ואומרים אז שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, שהוא האחדות הפשוט שלמעלה מכל הכלים, שכשמתדבקים בשרש ששם הוא אחדות הגמור הרי ממשיכים משם הוי"ה חדשה באופן שהאורות והכלים יהיו תואמים יחדיו, וזהו הוי"ה הוא האלוקים.

כל זה הוא קוטב עבודת התשובה בימים הקדושים ר"ה ועשי"ת שהוא להתפשט מכל המחלצות שנוצרו מכח העוונת ולהתדבק בעצם האדם שהוא הנשמה הקדושה שהוא חלק אלוך ממעל, והנשמה בעצמותה טהורה היא.

ה' הוא האלוקים - שיהיו האורות והכלים תואמים יחדיו ע"י ההתדבקות באחדות הפשוט תכלית וסיום עבודה זו היא בסיום תפילת נעילה, ולכן אומרים אז שבע פעמים הוי"ה הוא האלוקים, דהנה

חודש אלול - התגלות שרש האדם כהקדמה לתשובה של חודש תשרי

מתום הרי מרגיש הוא אבוד לגמרי עד שאין לו שום זכות קיום כלל, ואין לו שום מקום בעולם הזה, ונפשו של אדם סולדת מהתבוננות זו, ומעדיף הוא לברוח ממחשבות כאלו כדי שירגיש בעצמו זכות קיום.

ע"י התגלות עצם האדם בחודש אלול לא יירא לעסוק בחרטה

אכן על זה הוקדם חודש אלול לחודש תשרי שהם ימי תשובה, שבחודש אלול מתגלה הרצון שבכל איש ישראל, דהיינו שבחודש אלול

אחרי ביאור ענין החרטה שהוא התעוררות שהאדם מעורר על עצמו גבורות קדושות, כדי שיוכל להתדבק בשורשו, יובן היטיב הקדמת חודש אלול שהם ימי רחמים ורצון לחודש תשרי שהם ימי דין, וכמו שהבאנו דברי החת"ס זי"ע שתכלית הרצון ותכלית הדין מתכללים יחדיו, והוא, שכבר נתבאר שעיקר המניעה המכביד על האדם להתעסק בתשובה הוא החרטה והצער שהוא מעיקרי התשובה, שהרי בהתבונן האדם במצבו שמכף רגל ועד ראש אין בו

לנפשו, אדרבא, החרטה נצרכת כדי לשבר את כל הכלים החיצוניים, ומשם יבא האדם למקומו האמיתי ויתדבק בשורשו האמיתי שהוא עצם הנשמה הקדושה.

ולכן הוקדם חודש אלול שהוא גילוי שרש האדם שהוא 'אני לדודי' וממילא לא ירא לבבו להתעמק בתשובה ובחרטה מתוך שמחה, ויהיה לבו בטוח שמזה לא יבא לידי עצבות ומרה שחורה.

בספ"ק בני יששכר (מאמר א טז) איתא רמז על חודש אלול בר"ת מר"ת היוצא במאה"כ (שמות כא) 'והאלוקים אנה לידו ושמתי לך מקום', וכוונת הרמז הוא שפסוק זה נאמר ברוצח שהרג את הנפש בשוגג, כי רוצח אין לו שום מקום, כי גואל הדם יש בידו לרצחו נפש בכל מקום שימצאנו, ועל זה אמרה תורה ושמתי לך מקום, שבערי מקלט יוכל הרוצח לנס שמה ולחיות את חייו בלא לפחד מגואל הדם. כדבר הזה הוא כבעל תשובה שבהתכווננו במצבו ומעמדו מרגיש שאין לו שום מציאות ושום מקום והוא אבוד לגמרי, והרי הוא כמו רוצח שעל ידי חטאיו ועונותיו ופשעיו מרגיש שאין לו שום מקום, ועל זה בא הרמז שבחודש אלול מבשר הקב"ה לבעל תשובה ואומר לו 'ושמתי לך מקום',

מתגלה שורש נשמת כל ישראל שהוא הנשמה טהורה, וכל זה מתגלה משום שחודש אלול הם ימי רצון שמתגלה בהם היעוד הגדול של 'אני לדודי' שנפשו של אדם משתוקקת לבוראה, וכל עצמיות האדם שהוא ה'אני' הוא רק 'לדודי', שכל שורש האדם וכל רצונותיו בעצם הם רק לדודי שהוא הקב"ה, משום שהנשמה הוא חלק אלוך ממעל, והיא משתוקקת לשרשה שהוא הקב"ה בעצמותו. וכאמור בתחילת הדברים, התגלות זו נובעת מעליית הרצון אצל הקב"ה, שבחודש אלול עלה ברצונו לברוא את העולם ע"י שהסתכל בנשמות ישראל ובמצות ומעשים טובים שעתידין לעשות. רצון זה מאיר בתוך נשמות ישראל בכל שנה ושנה.

בהתגלות גילוי זה, ישכיל ויבין שבשורשו יש לו מקום מושרש, כי כל העונות ופשעים הם רק בחיצוניות, והם כלים ולבושים שצריך להיפטר מהם כדי שיוכל לחזור ולהתדבק בשורשו, ולכן נצרך האדם לעבודת החרטה שהוא התעוררות גבורות קדושות כדי לבטל ולבער את כל הכלים, ואז יוכל לחזור לשורשו ולמקומו.

בהתכוונות זו יראה האדם שהחרטה אינה באה כדי לבטל את האדם בעצמותו עד שירגיש אבוד

ששרש זה נעלה מכל הכלים ומכל הלבושים של העונות, ועל המקום ההוא אמרו חז"ל במקום שבעלי תשובה עומדים וכו', ואור זה הוא החתירה שחותר הקב"ה בתוך החושך לקבל את תשובת הרשעים.

שהקב"ה נותן לבעל תשובה מקום מיוחד, שהוא המקום שמשם נחצבו נשמות ישראל מתחת לכסא הכבוד, שהוא השרש שעל ידי התשובה מתדבק האדם במקום זה, ושם יש מקום אפילו לחוטא ופושע, כיון

עבודת התשובה - 'בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא'

נקי יהיה לביתו... ושמח את אשתו אשר לקח', כי יקח איש אשה מרמז על הבעל תשובה שלוקח את נשמתו בחזרה לביתו, ויש כמה כללים לזה, ואחד מהכללים הוא 'ושמח את אשתו אשר לקח' שצריך לשמח את הנשמה, דהיינו אפילו בעל תשובה שמתעסק בחרטה וצער, מוטל עליו להיות בשמחה ולשמח את נשמתו.

**אל תעצבו כי חדות ה' הוא
מעוזכם**

זה הדבר אשר מתואר בנחמיה שהיו כל העם בוכים בשמעם את דברי התורה, שבהתעוררם לתשובה באו למצב של בכיה ושברון הלב, ועל זה אמר להם הנביא שהגם שבכיה וחרטה הוא מחלקי ועיקרי התשובה אמנם עם כל זה, 'אל

תשובה בבכיה ובשמחה כאחד

המורם מכל האמור שתשובה צריכה להיות בשתי כוחות ואין ביניהם שום סתירה, מצד אחד תשובה צריכה לבא מתוך חרטה צער ויגון ועגמת נפש, ומצד שני באותו הזמן ממש חייב השב בתשובה להיות מלא שמחה, והגם שבטבעיות העולם חרטה ושמחה אינם עולים בקנה אחד, אמנם כבר הביא בעל התניא בספרו ליקוטי אמרים פרק ל"ד בשם הזוה"ק שבקדושה אינו כן, אלא שניהם יכולים להתקיים ולפעול באותו הזמן, כי 'בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא, וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא'.

כיוצא בזה איתא בספה"ק חתם סופר בפרשת כי תצא על מאה"כ (דברים נד) 'כי יקח איש אשה חדשה,

שאינן כל שייכות בין נפילת פנים לעבודת התשובה, ואדרבה על ידי התשובה צריך להתרומם מעלה מעלה, בבחינת 'הלא אם תיטיב שאת', שתתרום למעלה למעלה למקום שבעלי תשובה עומדים. ומה שצריך חרטה וצער הוא משום שכדי להתדבק בשרש צריך לכלות ולבער את כל הכלים הטמאים על ידי הגבורות קדושות, אבל אין הכוונה להשפיל את עצמו למצב שלא יכול להתרומם אח"כ לעבודת ה', אדרבא כל החרטה הוא כדי שיוכל הבעל תשובה להתרומם למקום גבוה יותר - אם תיטיב שאת.

וזהו התמיהה הגדולה 'למה נפלו פניך', הרי חרטה ובכיה אין פירושו שפלות ונמיכות הרוח, שמוזה אין יוצא שום תועלת, שהרי אי אפשר להמשיך הלאה עם קבלה להבא באופן זה, ולב יודע מרת נפשו ומזלייהו חזי, שגלל כן אין האדם רץ למצות התשובה, משום שפחד הוא לנפשו שמא יפול בלבו ולא יוכל להתרומם ממצבו.

**בכח הדעת אפשר להבדיל בין
עצבות ללב נשבר**

בכל עניני עבודת ה' נאמר הכלל 'דעת קנית מה חסרת', הדעת יש בו שני כוחות, א', כח המחבר את האדם

תעצבו כי חדות ה' הוא מעוזכם', התשובה והחרטה צריכה לכא מתוך שמחה ולא מתוך עצבות, וכמו שכתב בספה"ק דברי יחזקאל בפ' ויגש על מה שאמר יוסף לאחיו 'ועתה אל תעצבו', 'אין ועתה אלא תשובה', שאפילו כשמתעסקים בתשובה, אל תעצבו. והבכיה שצריכה להיות הוא מעין מה שכתב בטו"ז בהלכות שבת סי' רפ"ח סק"ב שיש בכיה של צער ויש בכיה של דביקות, ובכיה זו היא הנרצית בעבודת התשובה שהוא הגבורות קדושות שמבער את כל חלקי הרע, בכיה זו אינה משרש עצבות ומרה שחורה כלל, שעצבות הוא טמטום הלב, אבל גבורות קדושות הם מלא חיות, שבזה מתבערים כל הלבושים הצואים עד שהאדם מתדבק בעצם מהותו ושרש נשמתו, וזה מביא את האדם לידי שמחה עצומה, שהאדם מתפשט מכל מחלצותיו ומתדבק בטוהר נפשו.

**למה נפלו פניך - אין שייכות בין
נפילת פנים לתשובה**

וזהו מה שאמר השי"ת לקין (בראשית ד) 'למה נפלו פניך הלא אם תיטיב שאת', שקין אחרי שנכשל בחטא רצה לשוב בתשובה, ומההתבוננות בחטאו נפל בלבו וחשב שאין כל זכות קיום, ועל בא אליו מאמר השי"ת 'למה נפלו פניך',

לשרשי ולחזור משם בהוייה חדשה כקטן שנולד טהור ומנוקה מכל סיג ופגם, ואז כשישיג האדם את גודל מעלת ומדריגת התשובה ירדוף האדם אחר התשובה בכל לב ובכל מאוד, אחרי שהתשובה מביאה את האדם למקום כה גבוה ונשגב, תחת כסא הכבוד.

באופן זה של תשובה לא יפריע לאדם להתבונן ולהשתונן על עונותיו אפילו באופן שירגיש שאין לו שום מציאות ושום מקום, שהרי מזה גופא הוא עולה למקום גבוה ביותר לשרשו.

צדיקים פירשו את המשנה (אבות פרק א') 'אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס', פרס הוא חלק מדבר שלם, והכוונה בזה הוא, שאל תהיו כעבדים שרוצים להיות חלק נפרד ח"ו, שאדם שאינו רוצה להתבטל אל השי"ת אלא הוא מחשב את עצמו ליש ונפרד הרי שהתבוננו על מצבו ורואה את עצמו שאינו שוה מאומה מגודל עונותיו ופגמיו, הרי הוא נשבר בקרבו, שהרי אין לו שום זכות קיום ואין לו שום מקום, לא כן העבד שאינו רוצה להיות נפרד ויש בפני עצמו ח"ו אלא רוצה הוא אך ורק להיות דבוק ובטל להשי"ת, הרי אדרבא על ידי התשובה מתבטל כל מציאותו ושב ומתדבק אל הקב"ה ביתר שאת וביתר עוז.

למקום ששם ראוי להיות ארוך ומחובר, ב', כח המבדיל שעל ידו אפשר להבדיל בין טוב לרע, [כדאי' בספרים פנימיים שבדעת יש עיטרא דגבורות ועיטרא דחסדים], וכן בענין התשובה, על האדם להבחין בין החרטה וצער ובין עצבות ומרה שחורה, שיש להבדיל שתהיה הגבורות קדושות יחד עם מידת החסד והשמחה, ושלא להיגרר מהלב נשבר לעצבות ומרה שחורה.

וכמו שנתבאר שהדרך להגיע להבחין בין עצבות ללב נשבר הוא על ידי שמתבוננים במאה"כ 'אני לדודי' ששרש האדם בעצם הוא 'לדודי' שנפשי קשורה במקורה תחת כסא הכבוד, ואדרבה שמח אני שיש בידי היכולת להכניס את עצמי לכור הזהב, ועל ידי האש שהוא הגבורות קדושות אשרוף ואכלה את כל הכלים הטמאים וכל הלבושים הצואים, על ידי קול ה' שהוא חוצב להבות אש, ועל ידי כן אוכל להתדבק ולחזור לשרשי העצמי.

ועל זה צריך לבקש רחמים מהשי"ת ולומר הורנו ה' דרכך וגו', שאזכה לדעת ולהבחין תשובה מהו וחרטה מהו, באופן שלא יביאנו לידי עצבות ומרה שחורה, אלא אדרבה לידי שמחה עצומה, שעכשיו ע"י גבורות קדושות אפשר לי לשוב

לידי עונש, אמנם 'אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון' הם בני ישראל אשר שבים בתשובה באופן שמתדבקים באור פני מלך חיים ומתדבקים בשרשם שהוא הקב"ה בעצמותו.

וזהו גם הכוונה במה שאומר 'יודעי תרועה', תרועה כולל הן לשון שבירה מלשון הכתוב 'תרועם בשבט ברזל', והן לשון חיבה וריעות מלשון הכתוב 'ותרועת מלך בו'. והמכוון בזה, שבני ישראל כאשר מתדבקים באור פניך שהוא אור אין סוף ב"ה, שם אין נפק"מ בין לשון שבירה ללשון ריעות, כיון שהאור בעצמותו הוא בתכלית הפשיטות למעלה מכל הכלים ומכל הבחינות, והוי"ה שהוא רחמים הוא האלוקי"ם שהוא מידת הדין שכלפי עצם האור שניהם שוים, בבחינת שמע ישראל... ה' אחד באחדות הפשוטה, וממילא יודעים הם לרצות את בוראם בתרועה.

'בשמך יגילון כל היום', היום מרמז על ראש השנה, כמ"ש (איוב א) 'יהי היום ויתיצבו בני האלוקים', ולכאורה הוא יום המשפט ואפילו הכי 'בשמך יגילון', והוא מה שהנביא אומר אל תעצבו כי חדות ה' הוא מעוזכם כי קדוש היום לאדונינו, כפי האמור, 'קדוש' הוא בגי' 'דין רצון',

ידוע מה שאמרו צדיקים שאין דבר יותר שלם מלב נשבר, שאעפ"י שלכאורה הוא דבר שאינו שלם, אבל באמת אין דבר יותר שלם מזה, שהרי על ידי זה יכול האדם לחזור ולהתדבק בו ית' אחרי ששיבר את כל הכלים המפסיקים בינו להקב"ה, ועל זאת נאמר 'קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע'.

אשרי העם יודעי תרועה - בשמך יגילון כל היום - כי תפארת עוזמו אתה

במרדש (מד"ר ויקרא כט) איתא עה"פ (תהלים פט) 'אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון', וכי אומות העולם אין יודעים להריע אלא שיודעים לרצות את בוראם בתרועה. לכאורה קשה, שהרי גם באומות העולם מצאנו שמועיל להם תשובה, כמו שמצינו אצל אנשי נינוה. התירון לזה הוא, כי תשובת אומות העולם הוא תשובה אחרת לגמרי, אצלם לא שייך כלל שמרצים את בוראם, והיינו שאצלם לא שייך כלל שעל ידי התשובה הם חוזרים לשרשם, כי אין להם שורש טוב בכלל, ואצלם כל התשובה הוא תיקון המעשים בלבד שלא יחטאו עוד, ואצל אוה"ע לא שייך כלל להתהפך מרשע לצדיק, הגוי נשאר גוי, וכל מה ששייך הוא רק קצת תיקון המעשים שלא יבואו

שתרועה הוא מלשון שבירה, אין זה סתירה לחיבה וריעות, כיון שבשרש הוא הכל אחד.

שקדושה הוא למעלה מעלה מכל הכלים ואין שם הבדל בין חדוה ובכיה.

וזהו ענין הימים המקודשים שמתהווים על ידי התעוררות הרצון של חודש אלול ועל ידי הדין של חודש תשרי, כדברי החת"ס הנ"ל, שעל ידי הגילוי של אני לדודי ודודי לי, הרי זו הכנה שנוכל לגשת לעשיית להבין ולהשכיל שהחרטה וצער בעת התשובה משולבים יחד עם שמחה, וכמו שהזהיר הנביא את העם הבוכים ואמר אל תעצבו גוי כי הבכיה צריכה להיות בכיה של שמחה ודביקות ולא של עצבות ח"ו, וחדות ה' הוא מעוזכם.

'בי תפארת עוזמו אתה וברצונך תרום קרנינו', תפארת היא מידת יעקב אבינו ע"ה, שבו כלולים חסד וגבורה, ויעקב נקרא קדוש כמ"ש 'קדוש יעקב', שבקדושה שהוא נעלית מכל הכלים אין חילוק בין חסד לגבורה, וביעקב אבינו נאמר שקראו הקב"ה א-ל, ומדרגתו גבוהה עד מאוד, כמו שאמרו חז"ל (כ"מ פד) דשופריה דיעקב כשופריה דאדם קדמאה, וכלל ישראל מדמים עצמם ליעקב אבינו על ידי 'אשרי העם יודעי תרועה' שיודעים שאפילו

כן יעזרנו השי"ת שנזכה להכין את עצמנו ליום ראש השנה הבא לקראתינו לשלום שעליו נאמר אשרי העם יודעי תרועה וגו', ובזה תתקיים הנבואה שנאמר 'והיה ביום ההיא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים', ויתקיים בנו מאמר הכתוב וההבטחה הגדולה שאנו מצפים ומחכים שנראה עין בעין 'ושב ה' אלהיך את שבותך' במהרה בימינו אמן.

